© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

Васіль Старавойтаў: «З мяне зрабілі пракажонага» (стар. 2)

Рэформа школы: шчаслівае дзяцінства абяцаюць праз 13 год (стар. 3)

СВАБОДА

Год заснавання 1902
Выходзіць з 1990
Галоўны рэдактар Ігар Гермянчук
Заснавальнік Павел Жук
Выдавец – рэдакцыя газеты СВАБОДА
Наклад 32.460
Адрас рэдакцыі:
220088, Мінск, вул.Іванаўская, 56
Тэл./факс 2 362 441

Аўторак, 21 кастрычніка 1997 г. № 116 Кошт свабодны

Саміт

З Масквы ў Кішынёў

Аляксандр Лукашэнка на два дні пакідае Беларусь

Заўтра ў Маскве сустрэнуцца кіраўнікі так званай «чацвёркі» — Расіі, Беларусі, Казахстана, Кіргізіі, якія ўваходзяць у мытны саюз. Прэзідэнт Лукашэнка пажадаў зняць з сябе паўнамоцтвы кіраўніка «саюза чатырох». Рыгоравіч хоча, каб яго падмяніў прэзідэнт Казахстана Назарбаеў.

Крэмль расцэньвае маючую адбыцца сустрэчу як *«довольно сложное мероприятие»* — так заявіў «Інтэрфаксу» высопастаўлены прадстаўнік адміністрацыі прэзідэнта РФ. Ён адзначыў, што на аб'яднанне чатырох дзяржаў *«возлагались большие надежды, но пока оно себя почти не оправдывает»*. Гэта тычыцца перш за ўсё бяздзейнасці мытнага саюза, няўзгодненых падыходаў краін да інтэграцыі. У гэтай сувязі Расія плануе прапанаваць шэраг крокаў, якія *«сдвинули бы дело с мертвой точки и способствовали развитию «четверки»*, сказаў прадстаўнік адміністрацыі. У прыватнасці, Расія мяркуе падтрымаць пераход старшынства ў «саюзе чатырох» ад Беларусі да Казахстана.

З Масквы ўдзельнікі саміта чатырох вылецяць у Кішынёў, дзе 23 кастрычніка адбудзецца сустрэча кіраўнікоў краін — удзельніц СНД, а таксама паседжанне міністраў замежных справаў і прэм'ер-міністраў. Саміту ў Кішынёве надаецца вялікае значэнне. На закрытым паседжанні прэзідэнты будуць абмяркоўваць прыярытэтныя сферы супрацоўніцтва на бліжэйшую перспектыву. Але невядома, ці змогуць кіраўнікі краін СНД пераадолець спрэчныя пытанні, якія датычаць стварэння наднацыянальных органаў у рамках СНД і збліжэння заканадаўства. Асабліва скептычную пазіцыю наконт перспектываў СНД выказаў напярэдадні прэзідэнт Украіны Кучма.

Некаторыя ўдзельнікі саміта (у прыватнасці, прэзідэнт Карымаў) выказаліся за скарачэнне «закрытага» паседжання. Прэм'ер-міністр Чарнамырдзін прапануе скараціць парадак дня кіраўнікоў урадаў з сямі да двух пытанняў. На абмеркаванне выносяцца канвенцыя аб транснацыянальных карпарацыях, пагадненне аб агульным аграрным рынку і статут камітэта СНД па канфліктных сітуацыях. Мяркуецца таксама разгледзець пагадненне аб барацьбе з незаконнай міграцыяй і папраўкі ў Дагавор аб калектыўнай бяспецы.

Алесь ДАШЧЫНСКІ

Прэса пад прэсам

«Ніхто не можа забараніць нам быць прыстойнымі людзьмі!» — такімі словамі пачынаўся зварот журналістаў незалежных СМІ, змешчаны напрыканцы мінулага тыдня ў пяці недзяржаўных газетах.

У гэтым звароце журналісты заклікалі сваіх чытачоў прыйсці ў нядзелю ў сталічны Купалаўскі сквер на мітынг у абарону свабоды слова. На жаль, свабоднае слова ў Беларусі сапраўды патрабуе абароны. У сераду ніжняя палата лукашэнкаўскага парламента прыняла драконаўскія папраўкі ў закон аб друку, якія даюць уладам вялікія магчымасці для расправы з незалежнымі СМІ. Таму нядзельная акцыя пратэсту была абсалютна зразумелай і лагічнай.

Прыкладна 40 журналістаў беларускіх СМІ, завязаўшы раты хусткамі, дэманстратыўна прайшліся на праспекту Скарыны. Маўклівая калона несла транспарант з адзіным патрабаваннем «Свабоду слова на Беларусь». Міліцыя не перашкаджала журналісцкай дэманстрацыі, але кожнага яе ўдзельніка здымалі апературы ў форме і цывільным. А 12 гадзіне журналісты дасягнулі Купалаўскага сквера, дзе сабралася прыкладна паўтары тысячы чалавек.

На здымку: Павел Шарамет раздае аўтографы.

На мітынгу, які вяла журналістка забароненага ўладамі *Радыё 101,2* Вольга Караткевіч, выступалі палітычны аглядальнік «Народнай Волі» Людміла Маслюкова, дырэктар Фонду падтрымкі незалежнай прэсы Зміцер Бандарэнка, рэдактар часопіса «Спадчына» Вячаслаў Ракіцкі. Салідарнасць з калегамі з незалежных СМІ праявіў і адзін прадстаўнік беларускага тэлебачання — вядучы праграмы «Асілак» Уладзімір Даўжэнка. Намеснік галоўнага рэдактара штотыднёвіка «Імя» Мікалай Халезін гаварыў, што не варта чакаць ад уладаў добрых газет і тэлепраграмаў, бо цяперашняй уладзе яны проста непатрэбныя — таму трэба не чакаць добрага жыцця, а самім яго ствараць.

Сапраўднымі авацыямі сустрэў народ журналіста ОРТ Паўла Шарамета, які прыехаў на мітынг прама са шпіталю, дзе ён праходзіць абследаванне. Павел падзякаваў усім, хто падтрымліваў яго ўсе 72 дні турэмнага зняволення, і заявіў, што ніякае нахабства ўладаў не будзе страшным, калі і журналісты, і чытачы будуць разам адстойваць свае правы.

Падчас знаходжання Шарамета ў Гродзенскай турме расійскі фонд падтрымкі журналістаў сабраў сродкі для яго сям'і. У знак салідарнасці з палітычнымі вязнямі, што сядзяць у беларускіх турмах, Павел перадаў палову гэтай сумы іхнім сем'ям.

Альгерд НЕВЯРОЎСКІ

Бульба на замку

Міністэрства сельскай гаспадаркі фактычна забараніла вываз бульбы за межы краіны.

Цяпер, каб прадаць бульбу на экспарт, гаспадаркам неабходна атрымаць дазвол у абласным упраўленні па сельскай гаспадарцы і харчаванні. Галоўнай умовай выдачы дазволу з'яўляецца выкананне гаспадаркай «запланаванага аб'ёму паставак бульбы для забеспячэння насельніцтва ў асенне-зімовы перыяд і ў фонд насення».

Міністэрства тлумачыць такое рашэнне кепскім ураджаем бульбы. Выканаць свае абавязкі перад дзяржавай многія гаспадаркі не могуць. Ім застаецца толькі купляць бульбу ў прыватных гаспадароў і прадаваць дзяржаве, а калі нешта застанецца — экспартаваць.

Ян ГАЛЕВІЧ

Надвор'е

На гэтым тыдні ў Беларусі чакаецца халоднае надвор'е. У бліжэйшыя двое сутак тэмпература паветра ноччу панізіцца да 4 градусаў марозу (на паўднёвым усходзе ртутны слупок пакажа 1—3 градусы цяпла). Удзень чакаецца 2—7 градусаў вышэй нуля. На працягу тыдня чакаюцца кароткачасовыя дажджы і мокры снег.

На мяжы з Украінай паставяць слупы

Але не хутка

Да выпрацоўкі праектнай дакументацыі па дэмаркацыі беларуска-ўкраінскай мяжы прыступілі міжведамасныя камісіі абедзвюх краінаў.

Нагадаем, што адпаведная дамова аб вызначэнні лініі сумеснай граніцы была падпісаная прэзідэнтамі Лукашэнкам і Кучмам у траўні гэтага года. У канцы верасня ў Брэсце прайшлі першыя кансультацыі беларускай і ўкраінскай дэлегацыяў, у склад якіх уваходзяць супрацоўнікі міністэрстваў замежных справаў, памежнай і мытнай службаў, міністэрстваў лясной і сельскай гаспадаркі Беларусі і Украіны.

Па словах кіраўніка беларускай дэлегацыі, пасла па асобых даручэннях Аляксея Шахновіча, працэс дэмаркацыі гэтага самага працяглага ўчастка дзяржаўнай мяжы Беларусі (ён складае прыкладна 1000 кіламетраў) вельмі доўгі і патрабуе вялікіх фінансавых затратаў. Вызначэнне лініі граніцы на мясцовасці, гаворыць сп.Шахновіч, прадугледжвае складаныя геадэзічныя работы, аэрафотаздымкі і іншыя мерапрыемствы, якія патрабуюць значных сродкаў. Акрамя таго, удакладненні заходняй і ўсходняй кропак беларуска-ўкраінскай граніцы, дзе яна сутыкаецца з дзяржаўнымі межамі Польшчы і Расіі, патрабуюць трохбаковых кансультацыяў. Дарэчы, такія перамовы з удзелам спецыялістаў нашай краіны, а таксама Украіны і Польшчы пройдуць 29—30 кастрычніка ў Кіеве.

Як нам паведамілі ў пасольстве Украіны ў Мінску, паралельна дэмаркацыйным работам ідуць двухбаковыя кансультацыі па спрашчэнні рэжыму перасячэння беларуска-ўкраінскай мяжы для грамадзянаў дзвюх краінаў. Нядаўна міністэрства транспарту Украіны адмяніла ў шэрагу памежных з Беларуссю абласцей мясцовы падатак за праезд транзітнага аўтатранспарту.

Але найбольш шпаркімі тэмпамі дэмаркацыйныя работы ідуць на граніцах з Літвой і Латвіяй. Як гаворыць Аляксей Шахновіч, дэмаркацыя беларуска-літоўскай мяжы выканана на 90 працэнтаў. Застаюцца толькі 15 кропак, якія будуць вызначаныя ў бліжэйшы час. 160-кіламетровую беларуска-латвійскую граніцу, па словах пасла, таксама дэмаркіраваць не складана. Лінія гэтай мяжы ніколі не мянялася, а ў некаторых месцах нават засталіся памежныя латвійскія слупы і іншыя знакі граніцы 1940 года.

Альгерд НЕВЯРОЎСКІ

Восем тыдняў у турме

Актывісты «Маладога фронту» Аляксей Шыдлоўскі і Вадзім Лабковіч застануцца за кратамі Жодзінскага ізалятара. Суддзя Стаўбцоўскага суда Іван Дабрадзей не задаволіў хадайніцтва адвакатаў аб змяненні меры стрымання для хлопцаў на падпіску аб нявыездзе. *«Аргументы адвакатаў на мяне не паўплывалі. Я не знайшоў падстаў для таго, каб адпусціць Шыдлоўскага і Лабковіча пад падпіску. Пракуратура і следства ўсё робяць правільна»* — так пракаментаваў суддзя Дабрадзей сваё рашэнне карэспандэнту СВАБОДЫ.

Нагадаем, што Аляксей Шыдлоўскі і Вадзім Лабковіч утрымліваюцца за кратамі ўжо восем тыдняў. Супраць іх узбуджана крымінальная справа па артыкулу «злоснае хуліганства». Яно, па версіі следства, заключаецца ў тым, што актывісты «Маладога фронту» размалявалі будынкі ў Стоўбцах антыпрэзідэнцкімі лозунгамі і нават сарвалі дзяржаўныя сцягі, вывесіўшы замест іх бел-чырвона-белыя.

Аднак, як высвятляецца, даказаць гэта не так лёгка, як заявіць. Нездарма расследаванне не вельмі складанай справы цягнецца ўжо два месяцы і суправаджаецца даволі супярэчлівымі дзеяннямі прадстаўнікоў праваахоўных органаў. Напрыклад, хлопцаў невядома для чаго перавезлі са Стаўбцоўскага ізалятара ў Жодзінскі. Вось ужо два тыдні следчыя дзеянні з затрыманымі не праводзяцца. Незвычайным можна назваць і абыходжанне са «злоснымі хуліганамі». На працягу расследавання іх двойчы абяцалі выпусціць пад падпіску, але вызваленне так і не адбылося. Пры гэтым за два месяцы вязням ніводнага разу не дазволілі сустрэцца з роднымі. Узнікае пытанне: чаго дабіваюцца тыя, хто кіруе следчымі, суддзямі і пракурорамі? Ці не збіраюцца ўлады зрабіць з юнакоў своеасаблівых заложнікаў, каб на іх прыкладзе запалохваць удзельнікаў акцый апазіцыі?

Тым часам пратэсты грамадскасці ў сувязі са стаўбцоўскай справай не сціхаюць. Асабліва непакоіць той факт, што за кратамі ўтрымліваецца 16-гадовы Вадзім Лабковіч, які яшчэ не скончыў школу. *«Мы абураныя, што пытанне аб вызваленні Вадзіма Лабковіча замаруджваецца,* — пішуць у лісце пракурору Стаўбцоўскага раёна бацькі вучняў 11-га класа 95-й сярэдняй школы Мінска, дзе вучыцца Лабковіч. — *Завяршаецца першая навучальная чвэрць, усё бліжэй выпускныя экзамены. Як Вадзім будзе іх здаваць, калі не мае магчымасці атрымліваць веды?! Між тым права на адукацыю гарантавана канстытуцыяй РБ, і мы заклікаем не пазбаўляць гэтага права Вадзіма Лабковіча, а хутчэй вызваліць яго!»* — звяртаюцца да пракурора М.Шульговіч, А.Гарэцкі, В.Радзевіч ды яшчэ 25 бацькоў, якія паставілі свае подпісы пад гэтым лістом.

Алесь ПАЎЛОВІЧ

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

60 мільёнаў на дваіх

Штрафам у 30 мільёнаў рублёў была пакараная ў судзе Ленінскага раёна Мінска ў мінулую пятніцу старшыня жаночага руху «Адраджэнне Айчыны» Таццяна Ваніна.

Нарад міліцыі на чале з маёрам Анатолем Таўгенем спецыяльна ездзіў з Мінска ў Дзяржынск, дзе жыве Т.Ваніна, забраў яе з дому і даставіў у Ленінскі РАУС сталіцы. У райаддзеле ёй зачыталі пратакол, у якім Таццяну абвінавачвалі ў незабеспячэнні грамадскага парадку і выкарыстанні незарэгістраванай сімволікі падчас правядзення апазіцыйнай маніфестацыі 12 кастрычніка (Т.Ваніна была адным з яе арганізатараў). Потым яе адвезлі ў Ленінскі райсуд, дзе суддзя Любоў Валевіч, выслухаўшы блытаныя паказанні двух міліцыянтаў і не прыняўшы пад увагу паказанні сведак з боку падсуднай, вынесла «штрафны» прысуд у адпаведнасці з лукашэнкаўскім дэкрэтам № 5. Днём раней на такую ж суму (30 млн. руб.) суддзя Валевіч аштрафавала яшчэ аднаго арганізатара той акцыі — старшыню незалежнага прафсаюза металістаў Міхаіла Марыніча.

Альгерд НЕВЯРОЎСКІ

Падлеткам няма чым заняцца

Прычыны падлеткавай злачыннасці паспрабавалі прааналізаваць на пасяджэнні абласной камісіі па справах непаўналетніх у Гомелі.

Тут сёлета за розныя правапарушэнні ў міліцыю даступлена цэлая дывізія падлеткаў — 7.693. Яшчэ 325 трапілі ў прыёмнік-размеркавальнік.

На пасяджэнні адзначалася, што асноўная прычына злачыннасці — незанятасць падлеткаў працай ці вучобай. 433 такія «вольныя» героі здзейснілі злачынствы. Працаўладкаваннем жа падлеткаў ніхто не займаецца. Так, сёлета ў службе занятасці зарэгістраваны 720 непаўналетніх, з якіх працаўладкаваны толькі 268. Прычым улік вядзецца толькі тых, хто звярнуўся па дапамогу, рэальная ж лічба незанятых падлеткаў значна большая.

Ядзвіга КОПАЦЬ

Міліцыя рапартуе

На Гродзеншчыне таксама шукалі забойцаў Мікалуцкага

Падводзяцца вынікі абвешчанага ў краіне ў сувязі з забойствам Яўгена Мікалуцкага ўзмоцненага нясення службы міліцыяй.

На Гродзеншчыне яны наступныя. Праверана больш за 1.400 разнастайных прытонаў, затрымана 50 чалавек, на якіх быў абвешчаны росшук. Міліцыі трапіліся больш за 100 чалавек, пераважна каўказцаў, якія жывуць у вобласці без прапіскі. Затрымана 310 п'яных шафёраў. Раскрыта больш за 110 крымінальных злачынстваў. За гэты час міліцыянтамі сканфіскавана больш за 10 кг розных наркатычных рэчываў і 17 адзінак зброі. Забойцы Мікалуцкага, на жаль, знойдзеныя не былі.

Марыя ВАЎЧОК

Вёска вабіць нямногіх

Акцыю пад дэвізам «Выбіраю вёску на жыхарства» правёў Магілёўскі Цэнтр занятасці разам з гарвыканкамам.

Як паведамілі ў Цэнтры, пакуль вялікага энтузіязму ў насельніцтва гэтая акцыя не выклікала. Звярталася 3—4 чалавекі ў дзень. У асноўным усе — сацыяльна неўладкаваныя людзі: ці то з праблемамі ў сям'і, ці то былыя зняволеныя, ці то без прафесійнай кваліфікацыі.

На вёсцы ж хочуць бачыць найперш вопытных спецыялістаў, людзей сямейных, «беспраблемных». Вакансіяў для перасялення каля 300 — па ўсёй краіне. Але пакуль дапамагчы здолелі адзінкам. Гэта тлумачыцца яшчэ і тым, што перасяленцам аплачваюць толькі выдаткі па пераезду і даюць першапачатковую дапамогу ўсяго 5 мінімальных зарплат.

Сымон ГЛАЗШТЭЙН

«Камуніст» – за прыватную ўласнасць

Стаўку на развіццё прыватнага сектара зрабіў саўгас «Камуніст» Ельскага раёна Гомельскай вобласці.

Сёння вяскоўцы маюць 60 коней, гадуюць больш за 700 галоў буйной рагатай жывёлы, 1300 свіней, шмат іншай свойскай жывёлы. У прыватных гаспадарах саўгас ужо закупіў сёлета 460 тон малака і 465 цялят — а гэта амаль палова ўсяго маладняку ў раёне. Атрымліваецца, што саўгас выступае ў якасці пасрэдніка па скупцы ў прыватнікаў малака і мяса і перапрадажу іх дзяржаве.

Уладзімір ВАЛЕЎСКІ

Вертыкаль парушае дэкрэт № 5

Каля 150 заяваў на правядзенне пікетаў, вулічных шэсцяў і мітынгаў за апошнія тры месяцы падаў у Магілёўскі гарвыканкам прадпрымальнік Віктар Абрамовіч.

Мэтай усіх акцый ставілася прыцягненне грамадскай увагі да масавых парушэнняў работнікамі мясцовай вертыкалі правоў грамадзян. Улады не задаволілі ніводнай заявы актыўнага магілёўца. Як сам ён сведчыць, разгледжана было толькі 70 заяваў, афіцыйныя адказы Віктар Абрамовіч атрымаў усяго на 6.

Незадаволены такімі дзеяннямі гарвыканкама магілёвец падаў у аблвыканкам скаргу, у якой піша, што «парушаны арт. 35 Канстытуцыі Беларусі — 103 разы, п.4 Дэкрэта № 5 прэзідэнта у частцы разгляду заяў аб правядзенні шэсцяў — 33 разы, ...у частцы своечасовага паведамлення аб прынятым рашэнні — 59 разоў. Разгледжана і паведамлена ў адпаведнасці з дэкрэтам № 5 адна заява». Сп. Абрамовіч правёў нязначны матэматычныя падлікі, склаў колькасць парушэнняў, падзяліў на агульную лічбу сваіх зваротаў — і вывеў працэнт парушэнняў прэзідэнцкага дэкрэта. Атрымалася амаль 20%. У сувязі з гэтым Віктар Абрамовіч просіць пакараць тых работнікаў гарвыканкама, якія парушаюць дэкрэты кіраўніка дзяржавы: ягоныя грамадзянскія правы.

Сымон ГЛАЗШТЭЙН

Васіль Старавойтаў: «З мяне зрабілі пракажонага»

73-гадовы Васіль Старавойтаў пры ўсіх сваіх рэгаліях.

Працягваецца следства «злоўжыванняў» у акцыянерным таварыстве «Рассвет», якім 30 гадоў кіраваў двойчы герой сацыялістычнай працы Васіль Старавойтаў. Яму пакуль не прад'яўлена ніякага афіцыйнага абвінавачвання, але сам Васіль Канстанцінавіч не выключае, што яго могуць арыштаваць у любы момант.

Чаму ж ён трапіў у няміласць да ўладаў, з якімі раней столькі год знаходзіў паразуменне? — з гэтага пытання пачаў гутарку з Васілём Старавойтавым карэспандэнт СВАБОДЫ.

— Чаму на мяне раззлаваўся менавіта прэзідэнт, уцяміць дагэтуль не магу, — гаворыць Васіль Старавойтаў. — Кажуць, чалавек ён цяжкі, помслівы. Але за што мне помсціць? Раней я з ім ніколі не сустракаўся. Вядома, што падчас выбараў я выказваўся на карысць тагачаснага прэм'ера Кебіча, а пра Лукашэнку казаў, што ён да вялікай улады чалавек непадрыхтаваны. І цяпер я так лічу. Але хіба гэта падстава для помсты? Магчыма, ён адчувае сябе абсалютным гаспадаром у Беларусі і хоча на прыкладзе майго знішчэння яшчэ раз прадэманстраваць бязмежнасць сваёй улады.

— І як вы збіраецеся абараняцца?

— Канешне, разарваць сябе я не дам, але ведаю, што перамогі мне не дасягнуць. У мяне ж няма чым супраць яго ваяваць. Гаспадарку адабралі, сваёй партыі ў мяне не было, грошай вялікіх такса́ма.

— Між тым, ходзяць чуткі пра вашае багацце, кватэры ды дачы...

— Усё гэта хлусня. Я сам не краў і іншым не даваў. Вось кажуць, быццам у мяне 36 мільярдаў на рахунках, а на самой справе ўсіх грошай за столькі гадоў я накапіў 120 мільёнаў. Яны ляжаць у банку «Рассвета» і працуюць на карысць гаспадаркі, як і грошы іншых калгаснікаў.

— А як калгаснікі ўспрымаюць тое, што з вамі здарылася?

— Па-рознаму. Мае бліжэйшыя намеснікі самі ў ізаляцыі, іх цяпер апрацоўваюць, каб давалі супраць мяне паказанні. Яны баяцца рэпрэсіяў, а таму нехта з іх можа і ўзвесці на мяне паклёп. Што тычыцца кіраўнікоў сярэдняга ўзроўню, тыя больш шчырыя — прыходзяць да мяне і цяпер, падтрымліваюць хаця б словам. А для простых сялян тое, што адбываецца, — гэта спектакль, за якім яны назіраюць з самымі рознымі пачуццямі: адныя — з задавальненнем, іншыя — з жахам.

— Ці можаце вы спрагназаваць вынік агульнага сходу акцыянераў, які цяпер рыхтуецца?

— Прагаласуюць «як трэба», не сумняваюся. Людзей ужо «апрацоўваюць».

— Пры вас там таксама галасавалі «як трэба». Вы не змянілі свае погляды на калгасныя парадкі?

— Што я добра зразумеў на сваім асабістым прыкладзе, дык гэта тое, што ў нас няма гаспадароў, сапраўдных уладальнікаў маёмасці ды зямлі, і таму з намі можна рабіць што заўгодна. Прыйшоў час, і нават дзве зоркі не ўратавалі — выкінулі, як цюцьку. Бо не маё, я такі ж батрак, як і іншыя.

— Дзе зараз вашыя зяці, ці дапусцілі да іх адвакатаў?

— Мне нічога не кажуць, дзе мае зяці. Арыштаваныя, сядзяць, а дзе — не ведаю. Дочкі месца сабе не знаходзяць, плачуць і перажываюць, нават унукі ў школу не ходзяць, бо ўсё гэта вельмі цяжка маральна. Я баюся, што нехта з нас патрапіць у вар'яцкі дом.

— Ці вядома вам, што робіцца ў гаспадарцы?

— Праца ідзе, але паўсюль кіруюць ці наглядаюць іхнія людзі. Банкам «Рассвета» таксама кіруе чужынец, мая дачка Наталля да папераў не дапускаецца. Тагальна правяраюць усё, што толькі можна праверыць. Аднаго дня нават з аўтаматамі па даху канторы хадзілі, нешта шукалі. У гаражы былі мае асабістыя рэчы, мой вадзіцель паспрабаваў іх вынесці — затрымалі і пасадзілі вадзіцеля. Робяць, што хочуць!

— Вы не збіраецеся напісаць ліст прэзідэнту? Кажуць, што ён такія лісты любіць.

— Амаль год я спрабаваў з ім сустрэцца, бо даўно ведаў, што пад мяне «капаюць» ягоныя кантралёры. Не пусцілі. А цяпер ужо я і не хачу. Вось каму сапраўды збіраюся напісаць, дык гэта свайму старому сябру ды калегу Бядулі. Але чым ён дапаможа? Сам, магчыма, трасецца ад страху...

— Навошта тады пісаць?

— Ды каб душу выліць. Мяне ж ужо трымаюць за пракажонага, спісалі мяне з рахунку. Хіба гэта лёгка перададольваць?..

Гутарыў

Алег ГРУЗДЗІЛОВІЧ

Беларуская служба Радыё Свабода

Новыя Хвалі, Пастаянны Час, Нязменная Свабода

(ад 26 кастрычніка 1997 г.)

Час	KHz	Хвалі
18:00 — 19:30	6170	49
	7155	41
	7295	41
22:00 — 23:30	6095	49
	6170	49
	7155	41
	9750	31
06:00 — 07:00	5995	49
	7295	41
	9750	31

Паштовы адрас: 220005, Мінск-5, п/с 111

Заставайцеся са «Свабодай»!

КОШТЫ РЭКЛАМНАЙ ПЛОШЧЫ ў газеце **СВАБОДА:**

у рэкламным блоку — **42000** руб./см²
на асобнай паласе — **50000** руб./см²
у тэлевізійнай праграме — **56000** руб./см²
на першай паласе — **100000** руб./см²

Форма аплаты – любая. Традыцыйныя скідкі для турыстычных фірм.

Даведкі па тэл. 236-24-41

Грошы распусцілі, тэхнапарка не будзе

Буйны беларуска-нямецкі праект па стварэнні Магілёўскага тэхнапарка, праца над якім вядзецца ўжо пяты год, можна лічыць праваленым — прычым па віне беларускага боку.

Большая частка выдзеленых пад стварэнне тэхнапарка плошчаў сёння занятая не па прызначэнні; бізнес-інавацыйны цэнтр "Магілёўтэхнамаш", перададзены з рэспубліканскай у гарадскую ўласнасць пад праект, пастаўлены перад неабходнасцю скарачэння работнікаў; увесь статутны капітал тэхнапарка зрасходаваны яшчэ да пачатку асноўных работ. Маркуючы па рэакцыі нямецкіх партнёраў, цяпер гэтыя работы наўрад ці распачнуцца.

Яшчэ паўгода таму, не вытрымаўшы бясконцых затрымак, кіраўнік праекта з нямецкага боку Ангеліка Маер правяла прэс-канферэнцыю, на якой падвергла крытыцы дзеянні беларускіх партнёраў. Тады яна заявіла, што не мае намеру рызыкаваць сваёй дзелавой рэпутацыяй з-за неабавязковасці беларускага боку. Аднак за мінулы час сітуацыя толькі пагоршылася.

БелаПАН

І мяса, і булкі

Бабруйскі мясакамбінат, які працуе досыць стабільна, выпускае шырокі асартымент мясных вырабаў, шукае спажыўцоў не толькі на профільным рынку.

Нядаўна тут наладзілі працу ў кандытарскім цэху, дзе выпускаюць булачкі, пячэнне, каржы і рулеты.

Сымон ГЛАЗШТЭЙН

Трынаццаты подзвіг Геракла

Механізатару калгаса «Звязда» з Лельчыцкага раёна Гомельшчыны Паўлу Дземідаўцу па сілах не толькі вытворчыя, але і сямейныя подзвігі.

Ён адзіны мужчына ў раёне, які здолеў стаць бацькам трынаццаты раз. Саракагадовы палескі Геракл са згоды сваёй жонкі Галіны не збіраецца спыняцца на дасягнутым. Тым больш што старэйшыя сын і дачка ўжо займелі свае сем'і, а родны сельсавет выдзеліў механізатару новы дом.

Уладзімір ВАЛЕЎСКІ

Медалі чакаюць герояў

Гомельскія ювеліры з ВА «Крышталь» атрымалі заказ на серыйны выпуск ордэнаў і медалёў Рэспублікі Беларусь.

Зорка Героя, ордэны і медалі «Айчына», «Воінская слава», Кастуся Каліноўскага, Францыска Скарыны — усе гатовыя ўзнагароды накіроўваюцца ў Мінск у адміністрацыю прэзідэнта, дзе і вырашаецца іх далейшы лёс.

Уладзімір ВАЛЕЎСКІ

Льготы – толькі «абілечаным» патрыётам

Адсеяць з арганізацыі ўсіх непатрэбных, «тых, у каго няма канкрэтнага занятку», паабяцаў першы сакратар БПСМ Янчэўскі падчас візіту ў Гомель.

Зразумець галоўнага маладога патрыёта можна — льготы, прадастаўленыя яго арганізацыі прэзідэнтам, велізарныя, але іх усё роўна не хапіць на ўсіх. «Адсейваць» будуць падчас кампаніі па выдачы членскіх білетаў, якая пачнецца якраз з Гомельскай вобласці.

Уладзімір ВАЛЕЎСКІ

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

Реформа школы

Счастливое детство обещают через 13 лет

Съезд учителей Беларуси, который прошел в Минске 3—4 октября, согласился, что реформа общеобразовательной школы совершенно необходима. То есть сами учителя признают: что-то не так в их педагогическом королевстве. Вообще слово «реформа» за последние 10 лет уже набило оскомину. Значительная часть людей связывает с этим «иноязычным» понятием неблагоприятные перемены в повседневной жизни. Не удивительно, что сообщение об очередных новациях — даже в такой абсолютно для всех значимой сфере, как школа — публика встретила не только без восторга, но и без интереса. А зря.

Число только школьников в нашей стране превышает полтора миллиона. А поскольку преобразования коснутся и деток дошкольного возраста, и учащихся техникумов и профтехучилищ, — речь идет о более чем двух миллионах юных граждан Беларуси. К этому числу следует добавить вовлеченных в воспитание родителей, бабушек и дедушек — и становится ясно, что предполагаемая реформа школы имеет непосредственное отношение к половине жителей страны. И, наконец, от нее в значительной степени зависит будущее нации.

Для чего?

За полтора десятилетия учительской практики мне ежедневно приходилось сталкиваться с учениками, которые никак не могли взять в толк: почему так велики домашние задания, почему многие темы совершенно непонятны (а значит — и неинтересны), какой смысл в сверхсложных задачах, уравнениях и многословных нагромождениях бесчисленных правил и определений? Отработав (или отсидев) 5—7 уроков в школе, нужно еще 3—5 часов потратить дома — а то ведь завтра можно «схватить два балла»! Одаренные дети с такой нагрузкой справляются, другие — а их большинство — избирают тактику лавирования: вызовут — не вызовут. А это означает, что в самом начале сознательной жизни дети начинают ловчить, стремясь избежать неприятностей в школе и связанного с ними родительского гнева. Самые шустрые пропускают уроки, вырывают из дневников страницы с плохими оценками, изредка, когда нервы уже не выдерживают, жгут классные журналы или бьют окна в кабинетах «любимых» учителей. Многие запутываются во лжи, ищут спасения в уличных компаниях и попадают в разряд трудных, — тогда от них страдают уже и соученики, и учителя, и родители, и вообще все вокруг.

Кто быстрее, а кто на год-другой с опозданием наконец приходит в 9-й класс, и возникает проблема выбора: что делать дальше? Подавляющее большинство отроков и их родителей стремятся в 10-й класс, даже если дети не имеют для этого ни достаточной суммы знаний, ни желания учиться. Основная причина проста: за 9 лет они настолько привыкают к школьной опеке, к вполне безобидным нянькам-учителям, что их не страшат уже репрессии школьного уровня. Привычка — вторая натура! А вот другая, более самостоятельная жизнь их пугает, они к ней не готовы ни практически, ни психологически. Школа, напротив, всеми правдами и неправдами стремится избавиться от неблагополучных, источников непроходящей головной боли, прежде всего для классных руководителей.

А благополучные дети далеко не всегда могут правильно определить свое призвание — школа их к этому не готовит. Выбор в наше время довольно велик: пусть стали меньше наборы в ПТУ, зато все больше гимназий, лицеев, техникумов, в том числе с платным обучением. В итоге год за годом из школьных стен под звуки прощального вальса выходят в непонятную взрослую жизнь десятки тысяч несчастливых, не уверенных в себе людей. Большинство с ущербным или даже искалеченным здоровьем — результатом многолетних стрессов и перегрузок. Одним удается потом поймать свою фортуну, другим (их больше) — нет. После все повторяется с их детьми.

Надо что-то менять, но...

Что, когда и как?

Итак, будем исходить из того, что реформа школы — не мертворожденный, а желанный ребенок. Общественная необходимость назрела, а инициатором выступило министерство образования — в лице министра Василия Стражева. По его словам, идея, содержание реформы вызревали в течение трех лет. При этом Стражев и не пытается выглядеть революционером: *«Абсолютно нового в реформе практически ничего нет. Но многочисленные новации 50-80-х годов в школе никогда не проводились комплексно и последовательно и потому не достигали поставленных целей»*.

Реформа белорусской школы стоит на трех китах:

1) *начало обучения в школе с 6-летнего возраста* — через введение подготовительного класса;

2) *переход к обязательному 10-летнему образованию* в рамках базовой школы;

3) *профилированное двухгодичное обучение в лицейских классах* (10-11-й), завершающее получение полного среднего образования.

Таким образом средняя общеобразовательная школа становится 12-летней: начальная школа — подготовительный (обязательно с 6 лет), 1-й, 2-й и 3-й классы, базовая — 4—9-й классы (прежде было — 5—9-й), лицейские классы — 10—11-й.

Уже через год

Реально реформа начнется в следующем, 1998/99 учебном году, когда 6-летки придут в подготовительные классы начальной школы, а дети 7-летнего возраста (в том числе прошедшие предварительное обучение в подготовительных группах детсадов) — поступят в 1-й класс.

«Нулевые» классы возникли в советских школах еще 20 лет назад. Но поскольку школы не могли обеспечить малышам соответствующие их возрасту условия питания и отдыха, родители чаще отправляли детей учиться не с 6, а с 7 лет. Сейчас у нас средний возраст учащихся первого года обучения 7,3 года, а в 1985 г. был 6,3. Вот этот «потерянный» год реформа и собирается вернуть. Для этого планируется все подготовительные классы организовать в детских садах (в Гродно, например, этот механизм уже полностью действует, а в столице пока только на 45%) и разгрузить программу для «подготовишек».

По мнению министра, если сейчас дошкольные учреждения посещает около двух третей малышей, то в будущем посещение детского садика с 5 лет, видимо, станет обязательным.

Как только дорастут

Переход к базовой 10-летке начнется в 2002/2003 гг., когда «подготовишки» 1998-го дорастут до 4-го класса.

Предполагается за счет введения еще одного года обучения уменьшить недельную нагрузку на учащихся 4—9-х классов на 15-20%, что позволит перевести базовую школу на 5-дневку. Дети будут восстановлены в правах со взрослыми в продолжительности рабочей недели и у них появится второй выходной. Впрочем, не совсем выходной: освободившийся день в школе будет посвящен занятиям в кружках, факультативах, спортивным соревнованиям и другим мероприятиям.

И вот — действительно революционный шаг. Министерство обещает конец эры школьной технократии, начнется *гуманитаризация обучения*. Говоря проще, математики, физики и химии в базовой школе станет меньше, а гуманитарных дисциплин — причем в первую очередь иностранного языка — больше.

А дисциплинам естественного цикла (биология, география, та же физика) предполагается придать прикладной характер — чтобы знания, полученные на уроках, смогли реализоваться в практических навыках, необходимых в повседневной жизни.

Еще одно новшество — введение интегрированных курсов. Например, курс экологии будет сочетать в себе элементы физики, химии, биологии, географии, правоведения, что должно обеспечить не однобокий, а комплексный, системный подход к изучению окружающей среды.

Для старших

Лицейские классы (до них очередь реформироваться дойдет к 2007 г.) откроются во всех без исключения дневных школах. Классы будут различного профиля — физико-математические, химические, историко-литературные, биолого-географические, языковые и т.д. Программа везде своя, отличная от других. И — главное — ее обязательная часть будет сокращена примерно на 20% по сравнению с нынешней. Это позволит разгрузить учащихся и дать им возможность реализовать свои индивидуальные склонности и способности.

Естественно, высокий стандарт обучения старшеклассников трудно поддержать в небольших сельских школах. Там профилирующее обучение будет обеспечиваться через специальные развернутые учебники. Кроме того, лицейские классы при вузах будут набирать учеников (на конкурсной основе) не только из города, где расположен университет или институт, но и из других регионов. Такую форму обучения, например, уже несколько лет практикует лицей при БГУ, предоставляя приезжим лицеистам общежитие, где во внеурочное время с ними всегда находится педагог.

Учитель, учись сам

В стране уже 4-й год идет апробация новых методик в рамках программы «Першы крок». В эксперименте участвуют три с половиной тысячи детей дошкольного и младшего школьного возраста. Суть программы — в отказе от принуждения детей, организация взаимоотношений учителей, детей и родителей на основе сотрудничества, ориентация на личность ребенка, создание условий для ее творческого развития.

Содержание новых «технологий обучения» описывается тремя положениями (в которых, впрочем, тоже нет ничего принципиально нового):

а) *учить детей учиться*;

б) не только *прививать знания*, но и *развивать личность*;

в) *воспитывать*, обучая.

Добавим, что съезд учителей дал поручение министерству образования разработать целевые программы «Информатизация образования», «Сельская школа», «Иностранные языки».

Реформа сработает?

Министр Василий Стражев подчеркивает, что реформа общеобразовательной школы будет проводиться *«постепенно, в течение 13 лет, последовательно и планомерно»*. Хорошо уже то, что без большевистских лозунгов и кавалерийских наскоков. Есть надежда, что большая часть задуманного будет сделана.

Но придать реформе содержание и качество должны учителя. Между тем, более 5% педагогов уже пенсионного возраста, а больше половины перешагнули 40-летний порог. В школе работают в основном женщины (82,2%), и если для них сохранится пенсионный рубеж в 55 лет, через 13 лет учительский состав должен *существенно обновиться*. Но как? Молодые специалисты заканчивают педагогические вузы, но в школах, особенно парни, не задерживаются: на учительскую зарплату ни одеться прилично, ни развлечься в свободное время невозможно. А если есть семья...

По данным официального профсоюза образования и науки, *«около 40 процентов работников отрасли находятся за чертой бедности. Это почти все молодые специалисты»*. Комплекс мер, объявленных в канун съезда и повышение учительских тарифов на один разряд увеличит зарплату на 25% к началу февраля 1998 года. Если бы не росли цены, было бы совсем неплохо. Но цены растут, причем быстрее.

Самый низкооплачиваемый отряд — учителя начальной школы. А ведь именно им начинать реформу, именно они должны, по словам министра, сделать революцию в школе в ближайшие 5—7 лет. Да, теперь ставка учителя начальной школы будет составлять не 20, а 18 часов в неделю — прибавка. Но это капля в море! Что же касается единовременных выплат, то они носят популистский характер и не имеют существенного значения.

Еще одна проблема — острая нехватка учителей иностранного языка. Набор на эту специальность открыт во всех педвузах, но уже сейчас ясно, что знание иностранного открывает перед человеком более широкие возможности, нежели просто школьное преподавание.

Выполнение программы компьютеризации тоже весьма проблематично. На сегодня лишь чуть больше половины белорусских школ имеют кабинеты информатики. Но и в тех, что есть, техника и программное обеспечение устарели безбожно.

И еще...

...Может быть, самое главное: не могут воспитать свободных и счастливых людей те, кто порабски угодливо аплодирует и подхихикивает власть предержащим тогда, когда те унижают и оскорбляют соотечественников. К сожалению, именно так вели себя делегаты съезда учителей. А ведь так хочется увидеть наших детей счастливыми — пусть даже и через 13 лет.

Борис ТАСМАН

Этим ребятам повезло: у них достаточно современное оборудование в компьютерном классе. Но вообще на сегодня лишь чуть больше половины белорусских школ имеют кабинеты информатики, причем почти везде техника безбожно устарела.

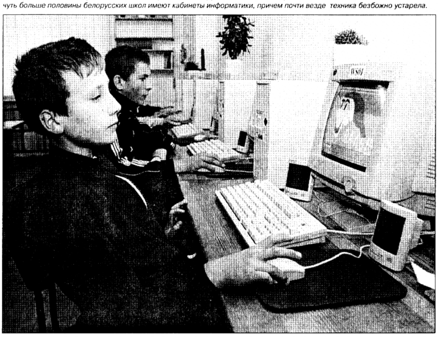

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

СВАБОДА
21 кастрычніка 1997 г., № 116

Президент «в законе»

Вадим КАЗНАЧЕЕВ

Политика как род занятий имеет много сходных черт с игрой, причем в разных значениях этого слова: игра может быть актерская, азартная, спортивная — все элементы присутствуют и в политике. Однако вестись эта игра может на разных уровнях. До сих пор наша парламентская оппозиция, если использовать эту же аналогию, играла не в академическом театре, а в заштатной самодеятельности, не в высшей лиге, а в дворовой команде. Короче, на задворках.

Однако на прошлой неделе положение изменилось в лучшую сторону. Для этого понадобилось всего лишь несколько решительных шагов. Во-первых, депутаты Верховного Совета единогласно приняли документ, которым официально признали, что Лукашенко нарушил статью 61¹ Уголовного кодекса и, следовательно, не может исполнять обязанности президента Республики Беларусь *«до вынесения Верховным Советом соответствующего решения»*. Кроме того, депутаты, стоящие на позициях Конституции 1994 г., наконец-то проявили готовность к тому, чтобы легитимизировать Верховный Совет в том составе, который имеется на сегодняшний день. Юридическая база для этого есть.

В беседе с обозревателем СВАБОДЫ председатель специальной комиссии ВС по правовой оценке нарушений президентом Конституции и законов Виктор Гончар сообщил, что группа экспертов заканчивает работу над пакетом документов, который *«обосновывает юридическую безукоризненность процедуры легитимизации Верховного Совета»*. Основывается данная процедура на том, что Верховный Совет *«правомочен как законодательный орган»*: по закону для начала работы ВС требуется, чтобы в его состав было избрано не менее 2/3 от установленного числа депутатов — и это условие было соблюдено. В дальнейшем же, согласно закону о Верховном Совете и регламенту ВС, кворум для принятия решений составляет более половины от количества депутатов, которые не сложили с себя полномочий. Переход 110 депутатов в антиконституционный орган («палату представителей») должен расцениваться, по мнению Гончара, как факт сложения ими депутатских полномочий. Однако, поскольку часть депутатов ВС могла войти в «палату» под принуждением или давлением со стороны режима, — каждому «палатнику» будет направлено официальное письмо с предложением определить свой статус (т.е. считает ли он себя депутатом Верховного Совета). Вопрос об определении нового кворума и восстановлении правомочности Верховного Совета будет ставиться на ближайшем заседании ВС, которое состоится в ноябре.

К словам Гончара я бы добавил, что косвенным образом этот вопрос уже решен: политическое заявление по итоговому заключению специальной комиссии принято от имени Верховного Совета, а не «собрания депутатов», как это практиковалось ранее. Таким образом, данное решение стало первым, которое принято Верховным Советом как таковым после его разгона в ноябре прошлого года. Легитимизация ВС в ноябре года нынешнего станет лучшим способом, каким только могут депутаты отметить этот мрачный юбилей. Надо думать, первым вопросом, который рассмотрит в ноябре правомочный Верховный Совет, как раз и будет импичмент Лукашенко. Пока же, как отметил Гончар, сделан только первый шаг в направлении импичмента, — но и его можно охарактеризовать как *«наиболее радикальную демонстрацию политической воли со стороны оппозиции с момента так называемого «референдума»*. В.Гончар заявил, что от того, сможет ли ВС довести процедуру импичмента до конца, *«будет зависеть, получим ли мы шанс на нормальную цивилизованную страну — либо этот шанс окончательно похороним»*.

Виктор Гончар поведал, что когда прокуратура возбудила по факту деятельности специальной комиссии уголовное дело, то следствие направило итоговое заключение комиссии на экспертизу в Институт философии и права Академии наук, а также на юридические факультеты Белорусского государственного и Гродненского университетов. Все означенные учреждения проводить экспертизу отказались: признать правомерность выводов комиссии, в силу понятных причин, они не могут — но, как юристы, не могут и оспорить этих выводов.

Собственно, тот факт, что Лукашенко допустил в своей деятельности массу нарушений законодательства, возглавил государственный переворот и установил диктатуру, уже без малого год констатируется и прессой, и политиками, и трезвомыслящими избирателями. Проблема была только в том, кто вправе делать официальное заключение по этому поводу. Теперь оппозиция эту проблему решила. Причем ответственность за это решение берет на себя каждый депутат персонально: документ Верховного Совета подписывает не только председатель С.Шарецкий, но и все депутаты, которые за него проголосовали (а принят он был единогласно) или же не присутствовали на заседании, но присоединились.

Такой порядок сам по себе меняет ситуацию. До сих пор в течение года диктатуре удавалось навязывать парламентской оппозиции свои правила игры. Прежде всего эти правила основывались на том, что не предусматривали никакой личной ответственности: госслужащие всех уровней были лишь исполнителями, следовавшими приказам, — а оппозиционеры тоже не очень высовывались из ниши, отведенной им властями. Сейчас перед чиновниками жестко поставлен вопрос: исполнять указания диктатора, чьи полномочия как главы государства де-юре приостановлены (согласно ст.104 Конституции, после вынесения заключения специальной комиссии ВС *«президент не может исполнять свои обязанности до вынесения Верховным Советом соответствующего решения»*) — или же исполнять закон. У чиновников всех уровней, у «вертикальщиков» и «палатников» появился выбор — а, значит, и ответственность за этот выбор. Разумеется, на то, каким он будет, повлияет не столько юридическая подоплека, сколько решимость и воля к борьбе противостоящих сторон.

То же самое, в общем, можно сказать не только о чиновниках, но и вообще о населении страны. В Беларуси, где первое лицо государства постоянно демонстрирует своеобразное понимание слова «закон» (уголовники, к примеру, тоже закон уважают — только вкладывают в это понятие свое содержание), где правовая культура, к сожалению, крайне низка, — чисто юридическая правомерность любого решения непременно должна быть подкреплена реальной силой стоящих за ними людей.

Что касается ближнего и дальнего зарубежья, то есть все основания рассчитывать на положительное восприятие процесса импичмента. По сообщению Г.Карпенко, Евросоюз, выполнявший посредническую миссию на переговорах между Верховным Советом и администрацией Лукашенко (которая и сорвала эти переговоры), принял решение о санкциях по отношению к белорусскому режиму. Пока в Беларуси не будет решена конституционная проблема, Евросоюз даже не будет рассматривать возможность подписания экономического соглашения с Беларусью, а министра иностранных дел Беларуси не примет ни один заподноевропейский коллега без санкции руководства Евросоюза. Тем не менее, Лукашенко до сих пор считается законным президентом нашей страны. Вскоре, думается, это положение изменится. Если же говорить о России, то после нарушения Лукашенко договоренностей по «делу Шеремета» терпение московского руководства иссякло, и теперь оно на самом высоком уровне готово очень благосклонно воспринять решение нашего ВС (об этом я пишу не только на основании интуиции, но и информации — пусть себе и неофициальной).

Может ли существовать в Европе диктаторский режим, не признанный никем, в условиях полной международной изоляции? История после Второй мировой войны подобных примеров, во всяком случае, не знала. Однако вряд ли кто-то может дать однозначный ответ на этот вопрос. Важно другое: спустя год после переворота парламентская оппозиция впервые вернулась на реальное политическое поле. А чем больше на этом реальном поле будет противоборств — тем больше вероятность, что какое-нибудь из них закончится поражением режима.

Кесару – кесарава

Восенню 1995 года, калі А.Лукашэнка знаходзіўся ў ЗША, адзін амерыканскі бізнесмен зрабіў госцю камплімент — назваў яго «беларускім Вашынгтонам». Ён, безумоўна, меў на ўвазе толькі тое, што Аляксандр Рыгоравіч, як і Джордж Вашынгтон, стаў першым прэзідэнтам сваёй краіны. Бо ўжо тады было вядома (і не толькі ў Беларусі), што ставіць згаданыя асобы ў адзін рад — сама меней, не зусім дарэчы. Таму смешна было чытаць, як БелТА напісала тады: маўляў, такая «ацэнка» беларускага кіраўніка на Захадзе «заслугоўвае ўвагі».

Недарэчнасць двухгадовай даўнасці прыгадалася мне, калі пазнаёміўся з артыкулам прафесара Алега Манаева «Беларусь как детонатор для Европы» (СВАБОДА, 23 верасня 1997 г.). Разважаючы пра неабходнасць змены палітычнага курсу краіны (гэта, маўляў, лепш, чым змена лідэра), аўтар заўважае: *«Теоретически говоря, нынешний президент во главе нового курса представляется отнюдь не менее вероятным, чем новый президент, продолжающий курс нынешний»*. «Пры чым жа тут Амерыка і яе кіраўнікі?» — спытае чытач. Нагадаю: тэрмін «новы курс» у найноўшай гісторыі звычайна асацыіруецца з імем прэзідэнта ЗША Франкліна Рузвельта (як, дарэчы, абрэвіятура «нэп» — з імем Леніна). Вось чаму можа здарыцца, што, чакаючы ад Лукашэнкі чагосьці новага, сёй-той не ўстаіць перад спакусай авансам прапець яму славу, надаць гучны тытул «беларускі Рузвельт».

Мяне ж спакушае ў гэтым выпадку не столькі тэорыя паважанага прафесара, колькі жыццёвая практыка. І таму ўявіць сабе цяперашняга правіцеля Беларусі ў ролі ініцыятара і арганізатара дэмакратычных рэформ зусім немагчыма — гэта, калі хочаце, тое ж, што дапусціць Антыхрыста ў якасці Хрыста. Дый навошта Лукашэнку нейкія там пераўтварэнні, калі, маўляў, тэмпы прыросту валавога ўнутранага прадукту на Беларусі самыя высокія ў Еўропе, дабрабыт яго падданых расце з дня ў дзень, іх правы, нормы дэмакратыі захоўваюцца лепш, чым на праслаўтым Захадзе, а цішыня ды супакой, як у нас, нідзе не знайсці са свечкай. Памятаеце, з якім апломбам шчаслівы «бацька» гаварыў на «беларускім вечы»: *«Я два гады* (цяпер ужо тры. — Г.Л.), *як маленькае дзіця, нясу перад сабой сваю сінявокую краіну, баючыся ўпусціць яе і прычыніць боль»*?

Прыгожыя словы і ружовыя карцінкі, абяцанкі-цацанкі і прамое ашуканства... Усё гэта патрэбна прэзідэнту, каб схаваць сапраўдную сваю мэту — далейшае ўмацаванне дыктатарскага рэжыму на Беларусі, а пры спрыяльным збегу акалічнасцяў — пашырэнне яго на Расію. Нават пагроза сур'ёзнай міжнароднай ізаляцыі не прымушае кіраўніка дзяржавы хоць трохі адхіліцца ад «генеральнай лініі», пайсці на нейкі кампраміс з дэмакратычнай грамадскасцю, не гаворачы ўжо пра круты паварот курсу. Праўда, тактыка, у залежнасці ад абставін, можа час ад часу змяняцца, што бачна на прыкладзе той жа інтэграцыі Беларусі і Расіі (прылівы і адлівы яе). Але стратэгія, якой цалкам падпарадкоўваецца тактыка, застаецца нязменнай. І што б там Лукашэнка не казаў зараз пра суверэнітэт і незалежнасць нашай краіны, як толькі ён паверыць у магчымасць заняць адпаведнае месца ў Крамлі, дык без шкадавання здасць «дзіця» ў расійскі «прытулак».

Тое ж і ва ўнутранай палітыцы. Хоць сякія-такія тактычныя хады, накшталт вызвалення П.Шарамета пад падпіску аб нявыездзе, і тут непазбежныя, але закручванне гаек, несумненна, будзе пасярацца, бальшавіцкі прынцып — мэта апраўдвае сродкі — і надалей застанецца адным з асноўных (зручныя прычыны заўсёды знойдуцца). Як трапна падмеціла маскоўская газета «Известия», *«тысячи белорусских граждан могут занять место Шеремета»*.

...Аляксандр Рыгоравіч ужо ніколі не стане «беларускім Вашынгтонам», не быць яму, думаю, і «беларускім Рузвельтам». Мяркуйце самі. У 1787(!) годзе пад старшынствам першага прэзідэнта ЗША была выпрацавана дэмакратычная Канстытуцыя краіны, якая з некаторымі дадаткамі дзейнічае і зараз. Першы ж прэзідэнт Беларусі адну Канстытуцыю, якую пакляўся выконваць, растаптаў, а другую зрабіў настолькі антыдэмакратычнай, што ад нас адвярнулася Еўропа і ўвесь астатні цывілізаваны свет. Што да Рузвельта, дык ён ажыццявіў шэраг важнейшых рэформ для ліквідацыі наступстваў эканамічнага крызісу 1928—1933 гг. і паляпшэння сацыяльных умоў шырокіх народных мас (гэта і ёсць яго знакаміты «новы курс»). А ў Лукашэнкі не ляжыць душа да пераўтварэнняў, што аблегчылі б быццё абяздоленых і бяспраўных людзей, дазволілі б Беларусі ўступіць у еўрапейскую сям'ю народаў, дзе ўжо знаходзяцца Расія і Украіна, з якімі мы нібы павінны быць заўсёды разам.

І надалей, як сведчыць выступленне прэзідэнта ў Авальнай зале 10 кастрычніка, ён ні ў якім разе не збіраецца мяняць свой стратэгічны курс, нягледзячы на крытыку за таталітарныя метады праўлення, якая раздаецца і на Захадзе, і на Усходзе. Што ж, як кажуць, кесарава — кесару: аднаму даспадобы «новы курс» Ф.Рузвельта, а другому — «новы парадак» А.Гітлера.

Малаверагодна, на мой погляд, і з'яўленне ў нас, так бы мовіць, «другога Лукашэнкі». Прынамсі, у краінах Еўропы і Чылі ўслед за Гітлерам, Мусаліні, Франка і Пiначэтам не прыйшлі да ўлады новыя дыктатары —замест таталітарызму там усталявалася дэмакратыя. Нават у СССР пасля Сталіна пачалася «хрушчоўская адліга».

Генадзь ЛАГУНОВІЧ

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

Усе лаўрэаты Нобеля

Хімія

У мінулую сераду былі названыя лаўрэаты Нобелеўскай прэміі па хіміі. Мільён долараў падзеляць між сабой Пол Бойер з Каліфарнійскага універсітэта (ЗША), Джон Ўокер з Кэмбрыджскага універсітэта (Вялікабрытанія) і Йенс Скоў з Аархусаўскага універсітэта (Данія).

Прэмія была прысуджаная за адкрыццё малекулы адэназіну трыфасфату (АТР), якая накапляе і перадае энергію ў клетках чалавека. *«Гэта машына, якая робіць грошы, а цела іх траціць»* — так апісвае сваё адкрыццё П.Бойер. — *«Без яе само існаванне чалавека было б немагчымым».*

Лепшыя хімікі (злева направа): Й.Скоў, Дж.Ўокер, П.Бойер

Лепшыя фізікі (злева направа):К.Коэн-Тануджы, Ў.Філіпс, С.Чу

Фізіка

У той жа дзень, 15 кастрычніка, стала вядома, хто атрымае Нобелеўскую прэмію па фізіцы. Гэта Стывен Чу са Стэнфардскага універсітэта, Ўільям Філіпс — супрацоўнік Нацыянальнага інстытута стандартаў і тэхналогіяў (абодва — ЗША) і француз Клод Коэн-Тануджы.

Як паведаміў Нобелеўскі камітэт, прэмія прысуджаная за *«распрацоўку метадаў ахалоджання і паглынання атамаў лазерным святлом»*. Па словах акадэмікаў са Шведскай Каралеўскай Акадэміі Навук, новыя метады даследавання, што прымянялі лаўрэаты, значна павялічылі чалавечыя веды аб узаемадзеянні паміж радыяцыяй і рэчывам.

Вось ужо другі год запар Нобелеўская прэмія па фізіцы прысуджаецца за працы, што праводзіліся пры тэмпературы, блізкай да абсалютнага нуля (— 273°С), пры якой тэарэтычна любы рух немагчымы.

Нагадаем, што сама прэмія будзе ўручацца 10 снежня, у дзень памяці Альфрэда Нобеля, у Стакгольме (Швецыя), а імпрэза, прысвечаная ўручэнню Нобелеўскай прэміі міру, пройдзе ў Осла (Нарвегія).

Эканоміка

У мінулы аўторак былі названыя лаўрэаты Нобелеўскай прэміі па эканоміцы. Імі сталі амерыканцы Роберт Мёртан з Гарвардскага універсітэта і Майран Шолз са Стэнфардскага універсітэта.

Яны распрацавалі новую формулу вызначэння кошту апцыёнаў акцыяў. Не ўсе разумеюць, што гэта значыць, таму тлумачым: апцыёнам называюць папярэдняе пагадненне бакоў аб набыцці тавару ці акцыяў. Цяпер тысячы гандляроў і інвестараў ужо карыстаюцца формулай, што вынайшлі два амерыканскія прафесары.

Нагадаем, што прэмія па эканоміцы — самая «малодшая» з Нобелеўскіх прэміяў. Яна не ўваходзіла ў лік тых пяці, што зацвердзіў Альфрэд Нобель, вынаходнік дынаміту. Яна была заснаваная толькі ў 1968 годзе, у выніку намаганняў Цэнтральнага банка Швецыі.

Падрыхтаваў
Расціслаў ПЕРМЯКОЎ

Колькі з'ядае ЦРУ?

Упершыню за апошнія 50 гадоў у ЗША абнародаваны штогадовы бюджэт ЦРУ і іншых разведвальных службаў.

Па словах дырэктара ЦРУ Джорджа Тэнета, ягонае ведамства выдаткоўвае за год 26 мільярдаў 600 мільёнаў долараў. Бюджэт ЦРУ лічыўся адным з самых галоўных сакрэтаў Вашынгтона, аднак прэзідэнт Клінтан яшчэ летась прыняў рашэнне паведаміць гэтую лічбу. Клінтан упэўнены, што гэта не толькі не нанясе шкоды ЦРУ, але, наадварот, выкліча большы давер да спецслужбаў з боку сярэдняга амерыканца.

Еўропа – самы спакойны кантынент

За перыяд з канца Другой сусветнай вайны да сярэдзіны 1997 года ў свеце прыкладна 18 мільёнаў чалавек загінула ў выніку розных лакальных войнаў.

З даклада Міжнароднага інстытута стратэгічных даследаванняў у Лондане вынікае, што найбольш людзей загінула ў Цэнтральнай і Усходняй Азіі, а таксама ў Цэнтральнай і Паўднёвай Афрыцы. У гэтых рэгіёнах колькасць забітых падчас ваенных дзеянняў набліжаецца да 15 мільёнаў. Пры падліках загінуўшых улічваліся таксама і масавыя пакаранні смерцю. Напрыклад, толькі ў Кітаі ў 1950—1951 гадах было пакарана больш як мільён чалавек.

Самым «міралюбівым» рэгіёнам аказалася Еўропа. Тут колькасць загінуўшых не перавышае 200.000 чалавек.

Арабы не шкадуюць грошай на ўзбраенні

Пасля дзесяцігадовага перыяду спаду сусветны гандаль зброяй ізноў перажывае бум.

Як паведамляе агенцтва *Associated Press* са спасылкай на даклад Міжнароднага інстытута стратэгічных даследаванняў у Лондане, за апошнія тры гады аб'ём продажу ўзбраенняў павялічыўся на 21% і склаў амаль 40 мільярдаў долараў. Павышэнне абаротаў адбываецца ў асноўным за кошт дзяржаваў Блізкага Усходу і Паўднёва-Усходняй Азіі. У 1996 г. самым буйным імпарцёрам зброі стала Саудаўская Аравія, затраціўшы на гэтыя мэты 9 мільярдаў долараў. На другім месцы ў спісе стаіць Егіпет — 2,3 мільярда.

У дзесятку найбуйнейшых пакупнікоў зброі ўваходзяць таксама Японія, Вялікабрытанія, Кітай, Паўднёвая Карэя, Турцыя, Кувейт і Ізраіль. На думку экспертаў, гэтыя факты выразна сведчаць пра напружанасць і непрадказальнасць развіцця сітуацыі на Блізкім Усходзе і ў Паўднёва-Усходняй Азіі, а таксама пра тое, што старая добрая Брытанія не збіраецца здаваць пазіцыі супердзяржавы.

Памёр прэзідэнт кампаніі Coca-Cola

65-гадовы прэзідэнт *Coca-Cola Company* Раберта Гайсуэта памёр у мінулую суботу ад рака лёгкіх.

Раберта Гайсуэта пачаў кіраваць кампаніяй яшчэ ў 1981 годзе, і за гэты час *Coca-Cola* стала адной з самых вядомых фірмаў у свеце. Гайсуэта разбурыў імідж старой і кансерватыўнай кампаніі і пачаў шырокі гандаль на знешніх рынках. За 16 гадоў кошт акцыяў *Coca-Cola* ўзняўся больш як у 70 разоў! Аналітыкі адзначаюць, што большасцю сваіх поспехаў *Coca-Cola* абавязана менавіта Р.Гайсуэту, ягоным глабальным рынкавым здольнасцям.

Раберта Гайсуэта нарадзіўся ў Гаване ў 1931 годзе, у сям'і вядомага кубінскага цукрапрамыслоўца. Вучыўся ў прыватнай акадэміі ў ЗША, скончыў універсітэт з дыпломам інжынера-хіміка. Пасля заканчэння вучобы Р.Гайсуэта вярнуўся дамоў, на Кубу, дзе пачаў працаваць на сямейным прадпрыемстве, а ўжо праз год, у 1953, адгукнуўшыся на невялічкую аб'яву ў газеце, пачаў сваю кар'еру ў *Coca-Cola*. У 1979 годзе Гайсуэта стаў віцэ-прэзідэнтам кампаніі.

У 1980 годзе, адчуўшы, што кампанія стала дрэнна працаваць, а фінансавае становішча пагаршаецца, кіраўніцтва *Coca-Cola* вырашыла вылучыць Р.Гайсуэту на пост прэзідэнта кампаніі. Але афіцыйнае прызначэнне адбылося толькі ў сакавіку 1981 года.

Калі Гайсуэта стаў прэзідэнтам, ён не баяўся рызыкаваць. У выніку правядзення паспяховай рэкламнай і гандлёвай палітыкі, *Coca-Cola* істотна павялічыла продажы не толькі на амерыканскім, але і на вонкавым рынках. Новыя прадпрыемствы, што выраблялі *Coca-Cola*, былі створаныя па ўсім свеце — у Кітаі, Беларусі, Індыі. За 16 гадоў, што Гайсуэта быў прэзідэнтам, рынкавы кошт кампаніі *Coca-Cola* павялічыўся з 4 мільярдаў долараў у 1981 годзе да болей чым 150 мільярдаў у 1997. У гэтым годзе часопіс *Hispanic Business Magazine* назваў Р.Гайсуэту самым багатым чалавекам «іспанамоўнага паходжання».

Але нават вялікія людзі не могуць абараніць сябе ад хваробаў. Р.Гайсуэта быў заўзятым курцом, і ў верасні ў яго знайшлі рак лёгкіх. У мінулы чацвер з прычыны хваробы Р.Гайсуэта не ўдзельнічаў у паседжанні савета дырэктараў *Coca-Cola* — упершыню за ўсе 16 гадоў кіраўніцтва. А ў суботу Раберта Гайсуэта памёр.

Падрыхтаваў
Расціслаў ПЕРМЯКОЎ

СНІД: хворым крыху лягчэй

За апошні год у свеце моцна скарацілася колькасць смяротных выпадкаў сярод хворых на СНІД.

Па звестках даследчыкаў, смяротнасць сярод мужчын знізілася на 25%, сярод жанчын — на 10%. Як паведамляе агенцтва *DPA*, эксперты бачаць у гэтым заслугу нядаўна створаных лекавых сродкаў, якія дапамагаюць пераадолець некаторыя праявы хваробы і падоўжыць жыццё пацыентаў. Аднак гаварыць пакуль можна толькі пра палёгку, падкрэсліваюць медыкі, — СНІД быў і застаецца невылечнай, смяротнай хваробай.

Вучоба ў Вялікабрытаніі...

Брытанскі Савет *(British Council)* распачаў адбор кандыдатаў для навучання ў Вялікабрытаніі. Бясплатна павучыцца можна будзе ад 3 да 12 месяцаў. Конкурс праводзіцца ў наступных галінах:

- *міжнародныя адносіны;*
- *сродкі масавай інфармацыі;*
- *менеджмент;*
- *правазнаўства;*
- *эканоміка;*
- *архітэктура.*

Абавязковыя патрабаванні да кандыдатаў: веданне англійскай мовы, вышэйшая адукацыя, стаж працы па спецыяльнасці, узрост да 34 гадоў. Заяўкі прымаюць да 30 лістапада 1997 года.

Бланкі заявак і дадатковую інфармацыю можна атрымаць у Брытанскім савеце: ***Мінск, вул. Захарава, 21, т. 236-79-53.***

...і Германіі

Нямецкая служба акадэмічных абменаў *(DAAD)* таксама распачала конкурс на бясплатнае навучанне за мяжой.

Пастажыравацца ва універсітэтах Германіі ў 1998—1999 гадах змогуць беларускія навукоўцы, выпускнікі і студэнты ВНУ, якія атрымаюць стыпендыю. Для гэтага патрэбна: ведаць нямецкую мову, мець не больш за 32 гады — гэта асноўныя патрабаванні. Апошні тэрмін падачы дакументаў 25 лістапада 1997 года.

Хто хоча паехаць на тэрмін большы за 3 месяцы, павінен адолець спецыяльны іспыт па нямецкай мове. Яго магчыма здаць да 1 лістапада (умовы экзамена можна даведацца па ***тэл. 213-45-69***).

Бланкі заявак і дадатковую інфармацыю можна атрымаць у пасольстве ФРГ: ***вул.Захарава, 26, т. 213-37-52***, ці ў міністэрстве адукацыі: ***Мінск, вул. Свярдлова, 7, пакой 204*** (звяртацца да А.Сасноўскага), ***тэл.: 220-71-21.***

Аляксандр ШКУЦЬКО

Чытайце газету
СВАБОДА ў *Internet*
http:\\www.gis.minsk.by
Адрас *E-mail* для даведак: edit@svaboda.minsk.by

Віза на сталае пражыванне ў ЗША

Паводле закона аб іміграцыі урад Злучаных Штатаў Амерыкі штогод разыгрывае больш як 55 тысяч візаў на сталае пражыванне ў ЗША. Сёлета прымаюцца заяўкі на розыгрыш іміграцыйных візаў 1999 года (DV-99).

У конкурсе не ўдзельнічаюць краіны, з якіх у апошнія пяць гадоў эміґравала больш за 50 тысяч чалавек. Такім чынам у праграме DV-99 не могуць браць удзелу тыя, хто нарадзіўся ў Канадзе, Кітаі, Калумбіі, Індыі, Філіпінах, Ямайцы, Польшчы, Сальвадоры, Мексіцы, Паўднёвай Карэі, Вялікабрытаніі (акрамя Паўночнай Ірландыі), В'етнаме. Ніякая краіна не можа атрымаць больш за 3.850 візаў.

Тэрмін

Заява павінна прыйсці не раней як а 12-й гадзіне дня ў пятніцу 24 кастрычніка 1997 года і не пазней як а 12-й гадзіне дня ў панядзелак 24 лістапада 1997 года. Заявы, атрыманыя раней або пазней, не разглядаюцца — незалежна ад штэмпеля на канверце.

Патрабаванні

Каб узяць удзел у праграме *DV-99*, вы павінны мець падставы назваць бацькаўшчынай адну з прадугледжаных праграмай краін, а таксама адпавядаць адукацыйным і прафесійным патрабаванням.

Паняцце бацькаўшчына ў большасці выпадкаў вызначаецца фактам нараджэння ў той або іншай краіне. (Дарэчы, вы можаце называць бацькаўшчынай краіну нараджэння мужа або жонкі, а не сваю ўласную. Калі ж вы нарадзіліся ў пэўнай краіне, але ніводзін з вашых бацькоў не быў ураджэнцам гэтай краіны, вы можаце назваць бацькаўшчынай краіну, дзе нарадзіўся адзін з іх).

Вы павінны мець закончаную сярэднюю адукацыю або два гады працоўнага стажу па прафесіі, якая патрабуе два гады навучання (выкарыстоўваюцца вызначэнні міністэрства працы ЗША). Пад увагу бярэцца працоўны стаж на працягу апошніх пяці гадоў.

Працэдура падачы

Кожнаму падаўцу дазваляецца падаваць толькі адну заяву на ўдзел. Калі нехта падае больш за адну заяву, яго поўнасцю дыскваліфікуюць. Вы павінны асабіста падпісаць заяву (пажадана карыстаючыся графікай роднай мовы). Пры адсутнасці ўласнаручнага подпісу заява не разглядаецца. Не разглядаюцца таксама заявы, дасланыя на няправільны адрас.

Напісанне заявы

Спецыяльна зацверджанай формы няма. Можна ўзяць просты аркуш паперы і надрукаваць ці разборліва напісаць друкаванымі літарамі, карыстаючыся англійскай графікай. Пры адсутнасці якіх-небудзь з пералічаных ніжэй звестак, заява не разглядаецца.

1. Прозвішча, імя, па бацьку.
Прозвішча падкрэсліць.

2. Дата і месца нараджэння.
Дата: дзень, месяц, год.
Месца: вёска/горад, раён, вобласць, краіна.
Назва краіны падаецца ў сучасным варыянце: Беларусь, а не Савецкі Саюз, Славенія, а не Югаславія.

3. Калі ваша бацькаўшчына — гэта не тая краіна, дзе вы нарадзіліся, ясна патлумачце гэта ў заяве. У кожным выпадку назва бацькаўшчыны павінна супадаць з надпісам у верхнім левым куце канверта (гл. ніжэй):

4. Поўныя імёны, даты і месцы нараджэння жонкі/мужа, дзяцей (калі ёсць). Калі няма — адзначце гэта словам *None*.

5. Поўны паштовы адрас, куды будуць высылаць адказы і паведамленні. Нумар тэлефона падаваць неабавязкова, але можна.

6. Фота. Прымацуйце сваё нядаўняе (на працягу апошніх 6 месяцаў) фота памерам 37x37 мм, на адваротным баку напішыце друкаванымі літарамі вашае прозвішча. Прымацуйце фота да заявы клейкай стужкай (скотчам), ні ў якім выпадку не карыстайцеся скрэпкамі.

7. Уласнаручны подпіс.

Пошта

Пасылайце заявы звычайнай або авіяпоштай. Заявы, дасланыя іншым чынам (напрыклад, праз кур'ера, сістэму *DHL*) не разглядаюцца. Канверт павінен мець 15-25 см даўжыні і 9-11 см шырыні. У левым верхнім куце канверта вы павінны напісаць сваю бацькаўшчыну, а потым поўнае імя, поўны паштовы адрас. У адваротным выпадку заява не разглядаецца.

Прэтэндэнты, чыя бацькаўшчына — Беларусь або іншая краіна Еўропы, — дасылаюць заявы на адрас:

**DV-99 Program
National Visa Center
Portsmouth, NH 00212
USA**

Уважліва праверце на канверце паштовы код!

Калі вашая бацькаўшчына Беларусь і вы дасылаеце заяўку з Беларусі, то адрас адпраўшчыка павінен мець выгляд:

**Belarus
Імя поўнасцю
Будынак, вуліца
Горад, паштовы індэк
Belarus.**

Калі ж вы цяпер жывяце ў іншай краіне — падавайце іншаземны адрас, аднак слова *Belarus* абавязкова павінна стаяць у верхнім левым куце канверта.

Адабраныя камп'ютэрам асобы атрымаюць на працягу чэрвеня—ліпеня 1998 года паштовыя паведамленні і інструкцыі. Каб удзельнічаць у праграме *DV-99*, напачатку не трэба плаціць ніякіх збораў, акрамя паштовых.

У праграме *DV-98* Беларусь атрымала 655 візаў. Колькі будзе наступных?

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

СВАБОДА
21 кастрычніка 1997 г., № 116

Что кушал Ильич

Вопрос о том, что едят великие, был интересен публике всегда. «Сунуть нос в чужую кастрюлю» отнюдь не считается зазорным, поскольку сопоставлять свое личное положение с положением недосягаемых лиц легче именно на бытовом, кулинарном уровне.

Итак, что ел Ленин.

В семье

Ленин происходил из очень интеллигентной семьи. Отец вышел, по сути дела, из низов, причем провинциальных и отчасти инородческих, что заставляло его особенно прилежно почитать и исполнять русские национальные традиции. Мать родилась и воспитывалась в протестантской среде немцев Поволжья, где культивировались немецкие традиции.

С детства в семье у Ленина — строгий распорядок дня, в том числе и питания. Еда русско-немецкая. Супы молочные, растительные, крупяные, но редко — русские кислые щи, считавшиеся «тяжелыми» и «грубыми». А вообще супы не доминировали. Интеллигентность не допускала следовать столь «вульгарному» столу. Это относилось и к хлебу. Черный употреблялся лишь в будни к обеду, в основном полагался белый.

А ведь именно в черном хлебе содержатся редкие витамины группы *В*, необходимые для активной жизнедеятельности. Их Ленин практически не получал.

Мать Мария Александровна, имея на руках хозяйство и большую семью, старалась готовить так, чтобы было поменьше кухонной разделки. Молочные блюда в соединении с мучной основой предоставляли эту возможность, делали кухонную работу «чистой» и «быстрой». Вот почему мясных блюд готовили мало. Среди горячих блюд доминировала яичница, а из немецких — армериттер — моченный в молоке белый хлеб, поджаренный слегка на сковородке на сливочном масле и залитый яйцом. Крутые яйца и яйца всмятку по воскресеньям были обычным блюдом за завтраком и ужином. Другим дежурным блюдом были бутерброды — совсем уже немецкое в то время «кулинарное изделие». Бутерброды делались либо просто с маслом, либо с хорошей, очень хорошей копченой рыбой — с осетриной, с балыком, с севрюгой. Именно копченая и соленая красная рыба была единственным сравнительно ценным пищевым компонентом, который получал в детстве Ленин.

Стоило Ленину на два-три года лишиться даже такого несовершенного домашнего стола, став с 1887 г. студентом Казанского университета, как он приобрел «болезнь желудка», в связи с чем ему было рекомендовано пользоваться щелочными минеральными водами.

В Питере и в Швеции

В 1891 г. Ленин приезжает в Петербург и, едва сдав экстерном экзамены за университет, хоронит свою младшую сестру Ольгу, курсистку женских Бестужевских курсов, которая умирает от болезни, буквально немыслимой в мирное время да еще в интеллигентной среде, — от брюшного тифа. Единственное объяснение — привычное со времен домашнего житья употребление сырой воды и молока. В Симбирске воду пили сырую, молоко — парное, от соседки-молочницы. В Петербурге же и того и другого нельзя было делать. То, что на рубеже XX века в России огромное число молодых людей погибало от разных болезней именно в Петербурге, было результатом не столько «сырого петербургского климата» и «полуголодного существования», как тогда считалось, а следствием неприспособленности русской интеллигенции к быту.

Революционер Бабушкин, приехав в 1902 г. в Лондон и увидев, в каких условиях жили вожди революционеров Степняк-Кравчинский, Вера Засулич, Мартов, Ульянов, Крупская, откровенно сказал им в глаза буквально следующее: «У русского интеллигента всегда грязь — ему прислуга нужна, а сам он за собой прибрать не умеет». Ленин немедленно сделал для себя из этого вывод: он никогда больше не жил в «коммуналке». За собой же скрупулезно убирал сам, мыл свою тарелку и кружку, собирал крошки со стола, чем поражал уже позднее, в Советской России, наркомов, ученых и простых крестьян, становившихся случайными свидетелями этого.

В период напряженной жизни в Питере в 1893 — 1895 гг., когда создавался «Союз борьбы за освобождение рабочего класса», у Ленина не было никакой возможности обращать внимание на еду. Питались кое-как, всухомятку. Наедались лишь в большие праздники — на Масленицу, на Пасху, когда устраивали складчину. Едой в такие моменты, разумеется, наслаждались, но даже в этом случае расценивали ее, скорее, как хорошее средство для конспирации, а не как кулинарное событие. За какие-нибудь два-три года неустроенной холостяцкой жизни Ленин превратился из волжского парня-здоровяка в хилого, исхудавшего, облысевшего интеллигента, страдающего гастритом.

Чтобы подлечиться, Ленин отправился в июне 1895 г. на курорт в Швецию и менее чем за месяц восстановил здоровье в частном пансионе, где его восхищение вызвал шведский стол — очень разнообразный мясной, закусочный, холодный бессуповой стол, за которым каждый может выбирать себе приглянувшиеся блюда сам.

В конце 1895 г. следует первый

арест. В тюрьме гастрит Ленина вначале обостряется. Но регулярное русское тюремное питание (*щи да каша — пища наша*) постепенно стабилизируют положение. И еще более благоприятные условия складываются для Ленина в ссылке. Попав в Красноярске на частную квартиру с полным пансионом, т. е. с обильной русской кормежкой по четыре-пять раз в день и настоящим сибирским меню (щи грибные, рыба, пироги, пельмени, шанежки, баранина с кашей и др.), Ленин восторженно пишет родным: «Живу хорошо, столом вполне доволен. О минеральной желудочной воде забыл и думать и, надеюсь, скоро забуду и ее название!» Находясь в ссылке, почувствовал себя хорошо.

Ленин и Крупская склонны были думать, что все дело в том, что они пребывают на свежем воздухе, мало работают, много отдыхают и хорошо едят. Все это так.

Состав продуктов, которыми питались в ссылке Ленин и Крупская, был весьма здоровым и вкусным. Это было свежее, парное, молодое мясо, свежая речная рыба лучших сортов, лесная пернатая дичь, разнообразные овощи и грибы, лесные ягоды, мед, квашения и соления.

Крупская устроила огород. С ранней весны ели свою редиску и салат. Правда, Крупская ни разу не упоминает среди овощей петрушку, лук и чеснок. Не мудрено, что ее стряпней был доволен только Ильич, а все остальные находили ее блюда невкусными и примитивными.

Когда на празднование Нового 1899 года съехались ссыльные со всего округа, то над слишком здоровым видом четы Ульяновых все «охали да ахали», а мать Крупской, приехавшая навестить свою дочь, не удержалась даже от восклицания при виде своего раздобревшего зятя: «Эк вас разнесло!»

Без разбору

Между тем, Ленин как будто не только не замечал, что он ел, но даже, когда его прямо спрашивали, нравится ли ему то или иное блюдо, просто не мог ответить ничего вразумительного. Он практически ничего не понимал в еде. В Бельгии, например, он остался равнодушен к изысканному, но не известному ему сочетанию сырой редиски с сыром, чем кровно обидел хозяйку-бельгийку.

Еще одно важное обстоятельство: Ленин в детстве никогда не получал сладкого. Его мать считала, что сладкое — это для девочек. Даже в Новый год мальчикам дарили книги, а не конфеты. Таким образом, Ленин уже с детства расходовал какие-то внутренние резервы мозговой ткани, что и содействовало, несомненно, ее износу. Лишь в зрелом возрасте к сладкому его стала приучать Крупская, считавшая сама себя сладкоежкой. Каждый раз Ленин упорно и долго отнекивался и говорил, что это «возмутительно» — навязывать ему, здоровому мужчине, сласти, но тем не менее, как подчеркивает в воспоминаниях Крупская, *«все же ел эти сласти с удовольствием»*. Да иначе и быть не могло: организм этого требовал, но вбитое с детства авторитетом матери табу на сладости крайне трудно было преодолеть даже этому волевому человеку.

По окончании ссылки Ленин уехал в Псков. Не прошло и месяца, как он с тревогой сообщал матери и жене, что положение с его желудком таково, что он серьезно намерен посоветоваться с доктором о своем катаре.

Таким образом, всю трехлетнюю поправку хорошим столом в Сибири «удалось ликвидировать» буквально за месяц сухомятной пищи. Полубольным Ленин выехал летом 1900 г. за границу, в свою первую эмиграцию.

Остановился он вначале в Мюнхене, у какой-то немки, которая кормила его вермишелью, макаронами и клецками, благо Ленин в еде ничего не понимал и никаких претензий к этому кулинарному примитиву не предъявлял. Ел он в этот период фактически один раз в день — в полдень. Получалось, что питался он в это время хуже, чем в русской тюрьме, не говоря уже о привольном житье в русской ссылке.

(Л. Г. Дейч писал в мае 1930 г. в своем дневнике: «Вспомнилось сегодня, что нам отпускалось в сутки на каторге 2 с половиной фунта хлеба (т. е. 1 кг) и 136 г мяса. Крупа, овощи, сало, зелень и прочее — фактически без ограничений». Таким образом, «каторжная норма мяса» составляла в месяц более 3,5 кг, в то время как по карточкам в 1930 г. отпускалось иждивенцам только 1,5 кг, а рабочим — 2,5 кг. Каторжанам в царской России отпускалось мяса больше, чем солдатам срочной службы (130 г в день), учитывая «тяжелые климатические» условия Сибири.)

Когда в январе 1901 г. Крупская приехала в Мюнхен, состояние Ильича было настолько тяжелым, что, хотя ничего не понимала в кухне, она решила все же немедленно наладить домашнюю кормежку.

В Лондоне, где «домашнее питание» оказалось настолько плохим и примитивным, что это почувствовал даже кулинарно непривередливый Ленин, он вынужден был не раз питаться в пабах — пивных, где можно было получить яичницу с беконом, пинту пива и хлеб.

Однако тогдашние русские очень плохо переносили английскую пищу простого уличного люда, им были не по вкусу дежурные бульоны из бычьих хвостов, жареная морская рыба, которую они называли «скатами», хотя это был либо палтус, либо треска, либо сельдь. Непривычны были даже английские кексы, ибо в России такого теста тогда вовсе не делали. Оставалась, следовательно, яичница с беконом и... молоко — эта интернациональная пища эмигрантов всех мастей.

Переезд Ленина в 1903 г. вновь на континент, в Женеву, не внес перемен в характер его питания. «Один швейцарский рабочий, — пишет Крупская, — нам посоветовал: «Вы обедайте лучше не с туристами, а с кучерами, шоферами, чернорабочими. Там вдвое дешевле и сытнее». Мы так и стали делать. И Владимир Ильич с особенным удовольствием шел в людскую застольную на постоялых дворах, ел там с особым аппетитом и усердно похваливал дешевый и сытный обед».

Опять. И снова

Возвращение после поражения революции 1905 — 1907 гг. во вторую эмиграцию началось для Ульяновых с трагического в кулинарном отношении события. Они зашли в Штутгарте в какой-то дешевый ресторан, где настолько сильно отравились рыбой, что едва смогли дойти до гостиницы. Пришлось вызвать врача, хотя паспорта у них были фальшивые. Самым ужасным было то, что паспорт, имевшийся у Ленина, был выписан на имя финского повара. В то же время на вопросы врача, какие блюда ел Ильич, тот не смог сказать ничего вразумительного. Естественно, что у врача закрались подозрения насчет странной пары, и он, воспользовавшись этим, слупил с них такой громадный гонорар, что у них едва хватило денег доехать до Женевы.

Осенью 1912 г. Ульяновы решили покинуть Париж. При отъезде произошел небольшой кулинарный инцидент, давший повод для шуток над Ильичом. Новый жилец, вздумавший поселиться в покидаемой Лениным квартире, оказался поляком, и поэтому стал расспрашивать «соотечественника» о ценах в Париже, причем в основном на продовольствие: почем, дескать, здесь телятина и гуси. Разумеется, Ленин ничего не мог поведать на такие темы, но в семье тем не менее стали подтрунивать, что-де Ильич стал «знатоком» пищевых вопросов, у него даже консультируются по ним. Эта шутка, между тем, покоилась на том, едва заметном факте, что Ленин в пору сороколетия стал действительно проявлять если не интерес к еде, то во всяком случае обнаружил понимание вкуса блюд.

Спасибо маме

Мать Ленина, с которой он встретился после долгой разлуки в Стокгольме в 1910 г., видимо, также почувствовала перемену. Она присылает Ленину «огромные посылки» с копченой рыбой, икрой и разными русскими сладостями. *«Ну уж и балуете вы нас в этом году посылками»,* — писала Крупская в марте 1912 г. *«Ну уж и закормили нас нынешний год домашними гостинцами,* — повторяла она месяц спустя в письме к Марии Александровне. — *Володя по этому случаю выучился сам в шкаф ходить и есть вне абонемента (т. е. в неположенное время). Придет откуда-нибудь и закусывает. Теперь он пьет на ночь молоко или простоквашу, а по утрам ест яйца. Селедки я вымачивала, как ты писала, — очень вкусные. Думаю на днях испечь блины»*.

А родные посылали варенье, пряники, «абрикосовский мармелад», халву, изюм, урюк — все то, чего тогда в Западной Европе не было. Характерна приписка Крупской к письму: *«Крепко целую за подарки. Только больно уж все роскошно. Мы совсем так не привыкли. Много. Сегодня Володя позвал всех знакомых по случаю посылки. Я завела блины. Володя был* ***архи доволен*** *всей этой мурой. А насчет горчицы — это Володя по своей инициативе спрашивал»*.

Однако кулинарные радости были недолги. Началась первая мировая война. Когда Ленина арестовали как русского и посадили в тюрьму в местечке Новый Тарг в Польше, то ему носили передачи, обычные для польских крестьян, — сало, черный хлеб, соль. И сокамерники не отличали Ленина от остальных мужиков, прозвав его *«бычий хлоп»*, т. е. мужик с бычьей шеей, крепкий мужик. Когда удалось наконец добиться освобождения в августе 1914 г. из тюрьмы, Ульяновы немедленно покинули Австро-Венгрию и перебрались вновь в нейтральную Швейцарию.

Здесь опять началась жизнь, похожая на студенческую. Но Ленина уже ограниченный молочный стол не удовлетворял. Он стал ходить в предгорья Альп за грибами, набирал мешками белые. В 1916 г. пришлось переехать в Цюрих. Здесь нашли хозяйку, бывшую ранее поварихой и державшую несколько нахлебников, в том числе уголовников и проституток. Кормила хорошо, просто, сытно и дешево. Но публика была такая, что Крупская торопила Ильича перейти в другое место — очень уж ее шокировали проститутки. И почему?

В революцию

О питании Ленина в России начиная с апреля 1917 г. и до самой смерти в январе 1924 г. достаточно хорошо известно. Оно продолжало быть традиционно «подпольным» в период с мая по октябрь 1917 г. — сухомятка, в лучшем случае молоко, яйца. Новым элементом был, несомненно, чай, причем начиная с июля 1917 г. очень крепкий. Перерыв в чае был только во время пребывания в Финляндии в сентябре — октябре 1917 г., и Ленин остро (и впервые!) почувствовал всю трагедию такого отсутствия, особенно в период напряженной работы и громадных нервных нагрузок накануне Октябрьской революции и непрерывной ночной работы.

Отсюда одним из первых распоряжений Советской власти был декрет о чае и создании Центрочая, т. е. приказ о конфискации и передаче в руки правительства всех запасов чая на территории России.

Вместе с тем общее и нервное истощение дало себя знать с 1921 г., и уже никакие меры, в том числе и создание нормального режима питания в Горках в 1921 — 1923 гг. То, что склерозом не были задеты сердечные сосуды, сердце, то, что не было стенокардии и повышенного давления, которое врачи всегда связывают с сердечно-сосудистыми заболеваниями, привело к тому, что врачи были не в состоянии поставить правильный диагноз, а высокая степень сохранения ленинского интеллекта запутала их вовсе.

Урок

Ленинская жизнь — именно благодаря тому что ее можно проследить из года в год документально — представляет прекрасный пример того, как не следует организовывать свое питание, что полезно есть, а чего следует избегать.

Это медицинский факт, подтвержденный вскрытием тела Ильича после его смерти и изучением всех его тканей, начиная с мозговых!

Вильям ПОХЛЕБКИН,
«Огонек»

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

Вытворчасць новых твараў

Чалавечая прыгажосць цанілася на працягу ўсёй гісторыі. Разам з эпохамі і модамі змяняліся яе каноны і стандарты — але ва ўсіх культурах людзі імкнуліся ўдасканаліць выгляд уласнага цела. Першабытныя людзі рабілі гэта праз татуіроўкі, рытуальныя шнары, пазней з'явіліся адмысловыя фізічныя практыкаванні і дыеты. У другой палове нашага стагоддзя да ўсяго гэтага дадаўся новы магутны сродак змены дадзенага Богам чалавеку аблічча — пластычная хірургія.

Францыя, пачатак моды

У Францыі паслугамі «эстэтычнай хірургіі» штогод карыстаюцца каля 200 тыс. чалавек. Большасць з іх, вядома ж, жанчыны. Адзін марсельскі доктар распавядае пра нядаўні выпадак з 80-гадовай пацыенткай: «Некалі гэта была вельмі прыгожая жанчына. Яна ўжо шмат гадоў была ўдавой — і вось папрасіла мяне вярнуць ёй дзявочую талію. Толькі потым я даведаўся, навошта ёй гэта было патрэбна: яна збіралася пабрацца шлюбам з «маладым» 65-гадовым мужчынам».

З меншай сімпатыяй той самы хірург расказвае пра добры тузін жанчынаў, што звярнуліся да яго з просьбай зрабіць ім такія ж вусны, як мела ў фільме «Немагчымая місія» актрыса Эманюэль Беар.

Найбольш клопатаў дактары маюць з людзьмі, якія хварэюць на дысморфафобію — пастаянную, пакутлівую незадаволенасць уласным аблiччам — і маюць дастаткова грошай, каб аплаціць бясконцыя «карэктуры» цела і твару.

Адной з першых французжанак, якая рашылася змяніць рысы твару, была ў 1951 г. вядомая (у тым ліку і ў СССР) спявачка Жульет Грэко. Гэта была не прыхамаць эстраднай зоркі, а пасмяротны падарунак каханаму. Падчас апошняй сустрэчы з аўтагоншчыкам Жан-П'ерам Вімілем той пяшчотна сказаў: «Які ён доўгі, гэты прыгожы носік!» Праз некалькі дзён Жан-П'ер разбіўся на гонках у Аргентыне. Жульет накіравалася да хірурга і выцерпела тры аперацыі, каб захаваць на ўсё жыццё памяць пра каханага на ўласным твары — бездакорны з таго часу нос. Цікавы прыклад «жаночай логікі».

Каб падабацца

З таго часу пластычная хірургія паспела стацца банальнай з'явай. Іншы вядомы спявак Сальваторэ Адамо адным з першых яшчэ ў 1980 г. ужывіў сабе штучную шавялюру: «Голы чэрап вельмі моцна старыць мужчыну, а гэта несправядліва». Акцёр Жан Марэ выглядае цяпер нашмат маладзейшым — пасля таго як прыбраў свой трайны падбародак.

Каб больш падабацца не толькі мужу, але перш за ўсё ягоным выбаршчыкам, жонка прэзідэнта ЗША Хілары Клінтан перажыла ўжо тры аперацыі: завастрыла надта тоўсты нос, пасунула наперад падбародак і зрабіла сіліконавую ўстаўку пад ніжнюю сківіцу, каб удасканаліць авал твару.

Англійская спявачка Лола Ферары з гонарам кажа, што зрабіла сабе ўжо 20 пластычных аперацыяў, у тым ліку павялічыла бюст да рэкордных 130 см. Маўляў, менавіта гэта дапамагло ёй стацца зоркай маладзёжнага канала на англійскім тэлебачанні. Лола марыць займець цалкам «штучнае» цела з прапорцыямі, як у Брыжыт Бардо, але пабольшанымі формамі.

Бязмежныя магчымасці

Некаторыя сцвярджаюць, што ў не такой ужо далёкай перспектыве, калі эстэтычная хірургія станецца яшчэ больш моднай і таннай, большасць людзей зможа выбраць сабе стандартна прыгожае ці, наадварот, ненатуральна пачварнае

Сённяшняму прэм'ер-міністру Францыі Ліянэлю Жаспэну (на здымку злева) ужо даўно не сорак... Хірургі паабяцалі, што ён можа выглядаць саракагадовым — як на камп'ютэрнай карцінцы справа. Кошт аперацыі — 70.000 франкаў (каля 13.000 доляраў). Жаспэн пакуль думае...

аблічча. І, відаць, менавіта пачварнасць будзе атаясамляцца з індывідуальнасцю, бо прыгожых людзей будзе безліч. У кожнага знакамітага чалавека можа з'явіцца шмат фізічных двайнікоў.

Прычым падабенства ў некаторых будзе не толькі знешнім, але і нутраным, бо па жаданні можна будзе ўставіць сабе, напрыклад, дакладна такія ж зубы або іншыя, звычайна схаваныя ад старонніх вачэй, органы, якія мела ўлюбёная зорка шоў-бізнесу ці палітычнай сцэны.

Дамо волю фантазіі, возьмем разгон! І вось хваробы ўжо нікога не палохаюць. Людзі будуць мяняць часткі і органы цела на новыя, штучныя не толькі з кожнай сур'ёзнай хваробай, але і з кожнай новай модай. Цалкам натуральным цела ў чалавека будзе толькі ў дзяцінстве, як цяпер —першыя зубы. Яго так і будуць называць — «маё малочнае цела»...

Небяспека

А пакуль масавыя змены прыроджанага аблічча стрымліваюць недасканалая тэхналогія, кансерватыўная грамадская думка і даволі высокія кошты. Самае звычайнае паляпшэнне твару (прыбіранне зморшчак вакол вачэй і вуснаў, а таксама на шыі) каштуе ў Еўропе да 6—7 тыс. доляраў, простае ўдасканаленне формы носа — каля 3 тыс., шыкоўны бюст — ажно 5 тысяч. А не ў кожнага тыя тысячы ёсць

Не трэба забывацца і на небяспеку для здароўя. Часам здараецца, што псіхічна неўраўнаважаныя пацыенты не могуць пазнаць сябе ў люстэрку — і з'язджаюць з глузду. Смяротныя выпадкі вельмі рэдкія, але рызыка калецтва (паралюшу або некрозу) ёсць. Дарэчы, большую небяспеку касметычныя аперацыі маюць для тых, хто паліць. У курцоў шнары і сінякі, як правіла, гояцца нашмат даўжэй, чым у тых, хто не мае тытунёвай залежнасці.

Вядома ж, тэхналогія і анэстэзія ўвесь час удасканальваюцца. Асабліва —у галіне ліпасакцыі («высмоктвання» залішняга тлушчу з-пад скуры). Літаральна год таму пачалі шырока выкарыстоўваць лазерную тэхналогію, але і яна мае свае заганы: скура пацыентаў некалькі месяцаў застаецца чырвонай. А хіба ж пра такую прыгажосць марыць той, хто ідзе пад нож эстэтычнага хірурга?

Падрыхтаваў
Юрась БАРЫСЕВІЧ

Кожны жыхар Каралеўства Нідэрланды павінен напісаць ліст сваім нашчадкам

15 мільёнаў лістоў у будучыню

Урад краіны падтрымаў ініцыятыву некаторых грамадскіх аб'яднанняў аб усталяванні «бесперапыннай сувязі часоў і пакаленняў», паведамляе агенцтва *DPA*. Сутнасць ініцыятывы ў тым, каб накіраваць наступным пакаленням інфармацыю пра сённяшнія праблемы і дасягненні: няхай вучацца на памылках папярэднікаў і бяруць ад іх лепшае. Кожны павінен будзе ў лісце напісаць, як ён пражыў дзень 15 траўня 1998 года, запакаваць пасланне ў канверт са спецыяльнай маркай і адправіць па пошце сваім праўнукам. Паштовыя службы Нідэрландаў ужо атрымалі адпаведныя інструкцыі, як і куды дастаўляць гэтыя лісты.

На думку ўрада, такі эксперымент не толькі паслужыць гісторыі краіны, але і ўзбагаціць яе культуру. Праўда, гэтае рашэнне выклікала рашучы пратэст некаторых арганізацыяў, у прыватнасці — жэнаненавіснікаў і гомасексуалістаў. Сапраўды: ім, няшчасным, няма каму пісаць...

Гандаль забітымі

Кітайскія вайсковыя і турэмныя шпіталі вядуць падпольны гандаль органамі пакараных смерцю.

Як удалося даведацца тэлекампаніі *ABC* у выніку спецыяльна праведзенага журналісцкага расследавання, гэты бізнес пастаўлены на шырокую нагу. Праз рэкламную аб'яву ў кітайскай газеце, якая выдаецца ў Нью-Йорку, журналісты выйшлі на пасрэднікаў і даведаліся, што нырка, напрыклад, каштуе 30.000 доляраў. Пасля высветлілася, што большасць органаў, прапанаваных на продаж для перасадкі, належала тым, хто быў пакараны смерцю, а невялікая частка — салдатам кітайскай арміі, якія загінулі падчас вучэнняў або ў выніку няшчасных выпадкаў.

Гэтая інфармацыя знайшла пацверджанне ў ананімных сведчаннях кітайскіх хірургаў і іх кліентаў. Так, адна грамадзянка Тайланда расказала, што купіла нырку ў ваенным шпіталі Нанфун пасля таго, як былі расстраляныя некалькі зняволеных. Паводле кітайскіх законаў, целы пакараных не аддаюцца родзічам — і фактычна медыкі могуць рабіць з імі ўсё, што хочуць. Кампанія *ABC* таксама паведамляе, што да нелегальнага экспарту органаў маюць дачыненне высокапастаўленыя генералы кітайскага войска.

Вакол свету без пасадкі

Амерыканец Дзік Рутан збіраецца ажыццявіць беспасадачнае кругасветнае падарожжа на паветраным шары.

Асаблівай навізны сама па сабе ідэя не мае: такія спробы ўжо не раз рабіліся, але нікому пакуль не ўдавалася ажыццявіць праект, паведамляе *Reuter*. Аднак Рутан, які ў 1986 годзе ўжо абляцеў вакол свету без пасадкі на спецыяльна пабудаваным самалёце *Voyager*, на гэты раз выбіраецца ў падарожжа з вядомым паветраплавальнікам Рычардам Абруцца і ўпэўнены, што яны дасягнуць поспеху.

Іхні шар складаецца з дзвюх камераў, адна з іх запоўненая геліем, а другая — гарачым паветрам. Падчас палёту аэранаўты будуць знаходзіцца ў сферычнай гандоле дыяметрам 2,5 метра. Старт прызначаны на 1 студзеня 1998 года ў горадзе Альбукерку, штат Нью-Мексіка. Плануецца, што палёт будзе доўжыцца 9—15 дзён.

Адразу два рухавікі

Японскі канцэрн *Toyota* паведаміў, што выпускае на рынак першы ў свеце аўтамабіль, на якім адначасова ўстаноўлены бензінавы і электрычны рухавік.

Паводле інфармацыі агенцтва *Reuter*, гэты «бензаэлектрамабіль» пад назвай *Prius* паступіць у продаж у снежні і будзе каштаваць каля 18.000 доляраў. Першапачатковы выпуск плануецца на ўзроўні 1.000 машын у месяц. Цікава, што *Prius* можа ехаць або толькі на адным з рухавікоў, або на абодвух адначасова — у залежнасці ад загрузкі аўто і жадання кіроўцы. Прычым калі працуюць абодва рухавікі, то колькасць шкодных выкідаў у атмасферу скарачаецца ў 10 разоў.

Ёсць вада – і не бяда

Самы папулярны тавар у Злучаных Штатах Амерыкі — звычайная чыстая пітная вада.

Агенцтва *DPA* паведамляе, што толькі за апошні год попыт на пітную ваду вырас у Амерыцы больш як у дзесяць разоў. Эксперты звязваюць гэта перш за ўсё з экалагічнымі прычынамі. Простыя амерыканцы пачалі разумець, што вада з-пад крана і ўсе газаваныя салодкія напоі ўтрымліваюць так шмат розных прымесяў і кансервантаў, што іх ужыванне пачало пагражаць здароўю.

У выніку практычна ўсе фірмы-вытворцы розных колаў ды ліманадаў нясуць страты. Затое фантастычныя прыбыткі маюць тыя, у чыёй уласнасці знаходзяцца падземныя крыніцы і проста ўчасткі зямлі, дзе можна зрабіць прамысловую водную свідравіну.

Дзеці давялі да гнязда

Амерыканка Мішэль Трыбу, якая жыве ў штаце Ілінойс, перасялілася з дома на дрэва ва ўласным садзе.

У гэтым няма ніякага асаблівага дзівацтва, піша газета *U.S.A. Today* у раздзеле кур'ёзаў. 40-гадовую Мішэль загналі на дрэва... родныя дзеці. Яна перасялілася ў імправізаванае «гняздо» ў знак пратэсту супраць нахабных паводзінаў сваіх нашчадкаў.

Мішэль вельмі любіць двух сыноў і дачку і гатовая зрабіць для іх усё — але ж і яны павінны ставіцца да маці па-людску. Зрэшты, яна пайшла ўжо на некаторыя ўступкі — напрыклад, спускаецца з дрэва, каб узяць ежу, якую ёй прыносяць дзеці, аднак «перамовы яшчэ працягваюцца».

Бацька лічыць, што ўсе праблемы закончацца, калі падлеткі пасталеюць. А пакуль ён стараецца не ўдзельнічаць у канфлікце, а проста прымушае дзяцей выконваць усё хатнюю работу.

Сапраўды лямпачка Ільіча

На абшарах усёй былой савецкай імперыі паранейшаму хмура ўглядаюцца ў будучыню тысячы металічных і каменных статуй правадыра сусветнага пралетарыяту.

Між тым, скульптурныя Ільічы карыстаюцца неблагім попытам у заходніх калекцыянераў «сацрэалізму». Гэтым слушна скарысталіся гарадскія ўлады ў латвійскім мястэчку Прэілі. Яны вырашылі прадаць свайго металічнага Леніна на карысць гарадскога бюджэту. Нейкі англійскі калекцыянер заплаціў за помнік вагой 4,8 тоны 8 тысяч доляраў — грошы не такія ўжо вялікія, але яны дарэчы: хопіць на вулічнае асвятленне на цэлую зіму, а таксама сёе-тое аддадуць школам і дзіцячым садкам.

Узняць сцяг – трэба ўмець

Нечаканыя праблемы ўзніклі ў Ганконгу — як уздымаць кітайскі дзяржаўны сцяг з залатымі зоркамі?

Нягледзячы на тое, што пад гэтым сцягам тут жывуць ужо больш за 100 дзён, мясцовыя паліцэйскія ніяк не здолеюць навучыцца правільна яго ўздымаць. Напрыклад, калі нядаўна святкаваўся Дзень абвяшчэння рэспублікі, сцяг на гарадской набярэжнай павесілі дагары нагамі, і так ён нейкі час вісеў, пакуль не паднялі шум мясцовыя газеты. Паліцэйскаму начальству, адказнаму за правядзенне падобных цырымоній, давялося наладзіць адмысловыя курсы. Цяпер усе адказныя за ўздым сцягоў праходзяць спецпадрыхтоўку з дэманстрацыяй адпаведных схем, графікаў і з практычнымі заняткамі.

Падборку падрыхтавала **Магдалена НЕПАКАЙ**

ОТДЫХ И ПУТЕШЕСТВИЯ

СТРАНА	МАРШРУТ	К-ВО ДНЕЙ	ПРОГРАММА	ТРАНС-ПОРТ	СРОКИ	ПРОЖИВАНИЕ	ПИТАНИЕ	УСЛУГИ	СТОИМОСТЬ	ТЕЛЕФОН	ЛИЦЕН-ЗИЯ	ФИРМА
	Помощь в оформлении документов в Литву (сверхсрочно, срочно, обычно. В группах и индивидуально.)									(017) 235-17-42	МСТ № 165/1, 26.09.96-26.09.98	ТЭО «ЯРХО»
ИЗРАИЛЬ	Нетания, Эйлат, Мертвое море, Тель-Авив	по заказу	отдых и лечение	Авиа «Минск-2»	постоянно	отель **-*****	завтраки	Виза, экскурсии.	от $ 630	ДЖЭТТРЕВЕЛ г. Минск, ул.Маяковского, 14 Тел. (017) 227-67-13 221-05-11 221-59-27 Лиц. МСТ №438, 24.03.97-24.03.99		
ГРЕЦИЯ	Халкидики, Кастория, Кассандра, о. Тасос	5,8, 11,15	отдых, шоп	Авиа из Москвы		апартаменты, отель ***-*****	завтраки	Страховка, виза.	от $ 290			
КИПР	Лимассол, Ларнака, Пафос, Айа-Напа	8,11, 12,15	отдых	Авиа «Минск-2»		апартаменты, отель ***-*****	завтраки, полупансион	Медстраховка, трансфер, круизы: Египет, Израиль.	от $ 480			

ПО ВОПРОСАМ РАЗМЕЩЕНИЯ ИНФОРМАЦИИ В ТАБЛИЦЕ ОБРАЩАЙТЕСЬ В ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ ПО ТЕЛ. (017) 236-24-41, 210-02-54.

© PDF: Kamunikat.org 2010 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2010

Закрыты варыянт крытага катка

Усё пачалося ў ліпені гэтага года, калі прэзідэнт Лукашэнка ездзіў агледзець спартыўныя аб'екты беларускай сталіцы. Падчас наведвання крытага катка ў парку імя Горкага вядомы ў мінулым беларускі хакеіст, а цяпер адзін з настаўнікаў нацыянальнай зборнай і галоўны трэнер мінскага клуба «Юнацтва» Міхаіл Захараў падараваў Аляксандру Рыгоравічу хакейныя канькі. Зразумела, не абы-якія, а фірмовыя, канадскія, долараў гэтак за 400...

З таго часу прэзідэнт стаў гуляць у хакей менавіта на крытым катку, які з'яўляецца базай спецыялізаванай дзіцяча-юнацкай спартшколы алімпійскага рэзерву «Юнацтва» і аднайменнага хакейнага клуба. Зразумела, прэзідэнт гуляе ў хакей не адзін. Ягоныя партнёры — вядомыя ў спорце людзі: былыя варатары мінскага «Дынама» — віцэ-прэзідэнт беларускай Федэрацыі футбола Юрый Курбыка і галоўны трэнер нацыянальнай футбольнай зборнай Міхаіл Вяргеенка, дырэктар алімпійскага тэніснага цэнтра Сяргей Цыцэрын, дырэктар СДЮШАР «Юнацтва» Валерый Пальшакоў, а таксама Міхаіл Захараў і нехта яшчэ. Схваткі на лёдзе ідуць гарачыя, сапраўдныя, падчас адной з іх, напрыклад, Курбыку разбілі губу.

З гэтага падарунка ўсё і пачалося.
На здымку: злева — М.Захараў, у цэнтры — В.Пальшакоў, справа — А.Лукашэнка.

Але справа не ў гэтым. Што кепскага, калі прэзідэнт нашай краіны спартыўны і энергічны, што ён гуляе ў тэніс, футбол, а вось цяпер і ў хакей? Вось толькі хакейныя трэніроўкі ладзяцца калі ўздумаецца, без усякага графіку. Адбываецца гэта так. З адміністрацыі прэзідэнта тэлефануюць Пальшакову ці Захараву. Можна сёння згуляць у хакей? Гаспадары арэны ў той жа момант адмяняюць усе трэніроўкі! Але бацькі і дзеці пра гэта не ведаюць. І вось вязуць сваіх унукаў бабулі і дзядулі з Сухарава і Курасоўшчыны, Уручча і Малінаўкі... Вязуць праз увесь горад, а ў выніку бачаць ачэплены ахоўвай каток. Даводзіцца паварочваць і ехаць назад.

Яшчэ адна праблема — гардэробы. З трох зрабілі адно вялікае памяшканне з трэнерскім пакоем, масажным кабінетам, душам, сушылкай, трэнажорамі, станком для заточкі канькоў. Зрабілі там еўрарамонт — любата. Але дзяцей туды ўжо не пускаюць, трымаюць толькі для дзвюх каманд — прэзідэнцкай, куды ўваходзіць М.Захараў, і каманды майстроў «Юнацтва», якой той жа М.Захараў кіруе. У астатні час тут пуста. Раней дзеці пакідалі сваю форму для прасушкі, а цяпер яны вымушаныя цягнуць усе хакейныя прычындалы вагой каля 10 кг (!) сушыць дадому, праз увесь горад, каб потым зноў везці на трэніроўку.

Раней дзіцячыя і юнацкія каманды «Юнацтва» неаднаразова станавіліся лепшымі ў СССР, перамагалі ЦСКА, «Спартак», «Хімік», «Трактар». У зборнай Беларусі, якая заваявала пуцёўку ў клас «А» сусветнага хакея, з 23 членаў 18 — выхаванцы «Юнацтва». А самы знакаміты — Сяргей Фёдараў — у складзе «Дэтройта» атрымаў Кубак Стэнлі-97. А што цяпер? Мінскія хлопчыкі прайграюць нават Наваполацку па 7—8 шайбаў. Відаць, гэта невыпадкова. Дзеці павінны выходзіць на лёд не двачы-тры разы, а не менш чым 5 разоў на тыдзень — гэта закон, і калі яго не выконваць, маленькаму хакею ніколі не стаць вялікім.

... У той самы дзень, калі нашага прэзідэнта не пусцілі ў Расію, дырэктару катка Пальшакову пазванілі «зверху»: будзе хакей? А тут, як назло, ідзе матч Усходне-Еўрапейскай хакейнай лігі паміж мінскім «Цівалі» і рыжскай «Юніёрс-Эссаміка». Спыніць матч — міжнародны скандал. Вырашылі хаця б «падкараціць» гульню. У трэцім перыядзе абвясцілі, што электроннае табло нібыта сапсавалася і час матча будзе вызначацца па ручным секундамеры. А ручны — ён таму і ручны, што чыйсьці канкрэтнай руцэ падпарадкоўваецца. Такім чынам і прыспешылі канец матча — апошні перыяд гулялі максімум 15 хвілін замест належных 20-ці. Рыжане пратэсту падаваць не сталі, бо яны выйгралі 4:3, а «Цівалі» прамаўчалі, бо супраць ветру, як вядома, пляваць рызыкоўна. А тут яшчэ абвясцілі па стадыёне: аўтамабілістам — забраць машыны са стаянкі, хто не забярэ — вывезуць. Маўляў, вымятайцеся па-добраму.

Размова не пра палітыку і нават не пра прэзідэнта. А пра тых, хто скасоўвае дзецям трэніроўкі, хто пазбавіў іх гардэробаў, хто згортвае міжнародныя матчы і выганяе гледачоў.

Няма сумневу, што рэпутацыя прэзідэнта толькі палепшылася б, калі б ён на той жа матч УЕХЛ прыехаў гледачом, а ўжо потым і сам паганяў бы шайбу, каб створанымі для яго еўраапартаментамі карысталіся і дзіцяча-юнацкія каманды, каб прэзідэнцкі хакей на катку праходзіў па цвёрдым раскладзе і бацькі з дзецьмі не ездзілі па горадзе з цяжкай амуніцыяй дарма. Чалавеку трэба няшмат. Хай кішэня пустая — дык хаця б кроплю ўвагі і павагі. А так падарунак М.Захарава людзям абыходзіцца задорага. І прэзідэнту Лукашэнку таксама.

Міхась ПАТАПОВІЧ

Даты і лёсы

21 кастрычніка

1784. У Магілёве пачаў выдавацца і выходзіў 11 гадоў «Беларускі каляндар» на польскай мове.

1805. Англічане на чале з адміралам Нэльсанам разгромілі франка-іспанскі флот у Трафальгарскай бітве, што вымусіла Напалеона адмовіцца ад планаў інтэрвенцыі ў Англію і пачаць супраць яе «кантынентальную блакаду». Цела Нэльсана, які загінуў у бітве, везлі на радзіму ў бочцы з ромам. Аднак у брытанскім порце матросы выпілі ўвесь ром... З таго часу ў каралеўскім флоце неразбаўлены ром называюць «крывёю Нэльсана».

1926. У Мінску адкрылі Дзяржаўны габрэйскі тэатр БССР. Праіснаваў ён да красавіка 1949 г.

1987. Барыс Ельцын вырашыў пакінуць «каманду Гарбачова» і нечакана выступіў на пленуме ЦК КПСС з вострай крытыкай палітыкі партыі, якая не можа забяспечыць рабочым патрэбную колькасць каўбасы. Пленум прызнаў выступ Ельцына памылковым і санкцыянаваў ягонае адхіленне з пасады першага сакратара Маскоўскага гаркама КПСС.

22 кастрычніка

1797. Андрэ-Жак Гарнерэн здзейсніў першы скачок з парашутам. Ён узняўся на шары на вышыню 2 км над паркам Мансо ў Парыжы.

1721. Расійскі Сенат надаў цару Пятру Першаму тытул імператара.

1844. Нарадзілася славутая французская актрыса Сара Бернар. Яна іграла ў трагедыях Расіна і Вальтэра, а ў 53 гады з вялікім поспехам выканала ролю Гамлета. Цікава, што перад спектаклем Бернар любіла адпачываць у труне.

1925. Нарадзіўся вядомы амерыканскі мастак, адзін з заснавальнікаў поп-арту Роберт Раўшэнберг, творы якога ўяўляюць сабой «кактэйлі» з фотаздымкаў, малюнкаў і хатняга начыння.

1941. Была створаная Беларуская Народная Самапомач (на чале з І.Ермачэнкам). Адзінай мэтай яе існавання абвяшчаўся клопат аб ахове здароўя і грамадская апека. Пазней да функцыяў БНС былі дапасаваныя пытанні адукацыі і культуры.

1962. Пачаўся «Карыбскі крызіс», які ледзь не скончыўся ядзернай вайной. У гэты дзень прэзідэнт ЗША Кенэдзі абвесціў пра пачатак марской блакады Кубы, каб прымусіць СССР прыбраць адтуль ракетныя базы.

1987. Першы том Бібліі Ёгана Гутэнберга быў прададзены на аўкцыёне ў Нью-Йорку за рэкордную для друкаваных кніг суму ў 5 млн. 390 тыс. долараў.

23 кастрычніка

1812. У Францыі прайшла пагалоска, што Напалеон сканаў у далёкай Расіі. Антынапалеонаўскія сілы пачалі рыхтаваць дзяржаўны пераварот. Гэта было адным з фактараў, якія прымусілі імператара пачаць тэрміновае адступленне з Масквы на радзіму.

1859. Пачала працаваць першая ў Беларусі тэлеграфная лінія Мінск — Бабруйск.

1917. На канспіратыўным паседжанні ЦК РСДРП(б) разглядалася пытанне пра становішча на Заходнім фронце і ў Мінску. Якаў Свердлаў запэўніў членаў ЦК, што Мінск гатовы да паўстання, салдаты Заходняга фронту кантралююцца бальшавікамі, а таварышы з Мінска прапануюць нават паслаць у Петраград рэвалюцыйны корпус.

1940. Нарадзіўся знакаміты бразільскі футбаліст Пеле (Эдсан Арантэс ду Насіменту). Гэта адзіны футбаліст, які тройчы заваёўваў у складзе каманды Кубак свету. Калі Пеле ў 1977 г. пайшоў з вялікага спорту, на ягоным рахунку была рэкордная колькасць забітых голаў — 1281 у 363 гульнях.

1954. ЗША, Францыя, Вялікабрытанія і СССР пагадзіліся скончыць акупацыю Германіі. У той жа дзень Заходняя Германія была прынятая ў *NATO*.

1956. Неўзабаве пасля расстрэлу польскімі ўладамі мірнай дэманстрацыі ў Гданьску венгерскія студэнты выйшлі на дэманстрацыю салідарнасці з польскай моладдзю. Адным з лозунгаў быў і вывад савецкіх войскаў з Венгрыі. Дэманстранты ўзялі штурмам будынак радыё ў Будапешце, а потым зрэзалі аўтагенам на ўзроўні ботаў помнік Сталіну. Пачаўся захоп зброі ў паліцэйскіх пастарунках. Увечары пасол СССР у Венгрыі Ю.Андропаў перадаў ваенным просьбу венгерскага ўрада ўвесці ў Будапешт савецкія танкі для «падтрымання парадку». Просьба была выкананая...

1987. Асуджаны да сямі гадоў зняволення ў Сан-Антоніо, штат Тэхас, злодзей паскардзіўся суддзі, што сем — нешчаслівая для яго лічба. Суддзя паспачуваў яму і змяніў тэрмін зняволення на восем гадоў.

Юрась БАРЫСЕВІЧ

СПОРТ

БОКС: НАШЫХ Б'ЮЦЬ

У сталіцы Венгрыі Будапешце пачаўся 9-ы чэмпіянат свету сярод баксёраў-аматараў, які ўпершыню праходзяць па новых правілах. Замест 3 троххвілінных раўндаў спартсмены праводзяць на рынгу 5 двуххвілінных. Беларускія майстры скуранай пальчаткі аказаліся не гатовыя да гэтых пераменаў. У першых жа баях прайгралі Сяргей Вострашапкін (вага 60 кг.), Сяргей Быкоўскі (63,5), Вадзім Мязга (67) і Сяргей Крупеніч (81). Асабліва крыўдна за бронзавага прызёра чэмпіяната Еўропы Быкоўскага, паядынак якога быў спынены з-за траўмы. У абойме нашай каманды яшчэ пяцёра. Можа яны будуць больш удалымі?

Затое паспяхова выступіла зборная Беларусі па боксе на міжнародным турніры «Кубак Уладзіміра Манамаха» ў расійскім горадзе Уладзіміры. Заваяваны 2 залатыя і 2 срэбраныя ўзнагароды.

ВАЛЕЙБОЛ: БОСНІЯ — НЕ САПЕРНІК

Чэмпіёны Беларусі валейбалісты гродзенскага «Камунальніка» без цяжкасцяў выйгралі дома паўторны матч папярэдняга круга Кубка чэмпіёнаў у каманды «Біхач» з Босніі і Герцагавіны — 3:0 (15:1, 15:1, 15:10). Першы паядынак у гасцях таксама прынёс поспех беларусам (3:0), якія цяпер сустрэнуцца з чэмпіёнам Фінляндыі. У выпадку перамогі нашыя пападуць у Лігу чэмпіёнаў, дзе 16 мацнейшых клубаў кантынента будуць разбітыя на дзве групы. Такім чынам, да Лігі — адзін крок.

ФУТБОЛ: КУБАК КРАІНЫ

Чэмпіянат-97 яшчэ не фінішаваў, а Кубак-98 ужо стартаваў. У суботу прайшлі матчы 1/8 фіналу.

Цяперашні ўладальнік ганаровага трафея бабруйская «Белшына» на сваім полі прайграла мазырскаму МВКЦ, прычым з тым жа лікам, што і мінскаму «Дынама» ў нядаўнім матчы чэмпіяната — 1:2. Такім чынам, ужо стала зразумела, што Кубак зменіць прапіску.

Мінскае «Дынама» нечакана сустрэла ў Салігорску жорсткае супраціўленне з боку аўтсайдэра першай лігі «Шахцёра». Асноўны і дадатковы час завяршыўся ўнічыю — 1:1, і толькі па пенальці перамаглі мінчане — 5:3.

Прыйшлося біць пасляматчавыя 11-метровыя і ў Брэсце, дзе сустракаліся мясцовае «Дынама» і сталічнае «Дынама-93». І тут мінчанам пашанцавала — 4:2.

У астатніх сустрэчах зафіксаваныя такія вынікі: «Камунальнік» (Слонім) — «Лакаматыў-96» (Віцебск) — 0:3, «Днепр» (Магілёў) — «Тарпеда» (Мінск) — 1:0, БАТЭ (Барысаў) — «Ліда» — 1:0, «Нёман» (Гродна) — «Тарпеда-Кадзіна» (Магілёў) — 4:0, «Маладзечна» — «Нафтан-Дэвон» (Наваполацк) — 4:2.

Пераможцы выйшлі ў чвэрцьфінал.

«ФОРМУЛА-1»: ВІЛЬНЁЎ АШТРАФАВАНЫ

У чэмпіянаце свету ў класе аўтагонак «Формула-1» змяніўся лідэр. Канадзец Жак Вільнёў («Уільямс»-«Рэно») аштрафаваны на 2 ачкі за тое, што ў кваліфікацыйным заездзе не адрэагаваў на жоўты сцяг суддзі і не скінуў хуткасць. Цяпер перад апошнім этапам наперад выйшаў немец Міхаэль Шумахер («Ферары»), а Вільнёў адстае ад яго на 1 ачко. Такое ж становішча было ў чэмпіянаце 1994 года. Тады Шумахер папросту тарпедаваў свайго канкурэнта Дэймана Хіла і заваяваў чэмпіёнскі тытул. Як жа будзе на гэты раз?

Гукавы бар'ер пераадолены

ПА ЗЯМЛІ — ХУТЧЭЙ ГУКУ

Лётчык брытанскіх ВПС Эндзі Грын упершыню ў гісторыі аўтамабільнай эпохі пераадолеў гукавы бар'ер. У амерыканскай пустыні Блэк-Рок (штат Невада) яго гоначны балід «Цяга» з двума рэактыўнымі рухавікамі «Ролс-Ройс» у двух заездах на працягу гадзіны (такія правілы) развіў хуткасць 1229,54 і 1223,28 км/гадзіну. Назаўтра Грын ехаў крыху цішэй — 1220,856 км/гадзіну.

Даўжыня машыны — 16,5 м, маса — 6,8 тоны, запраўляецца паліўнай сумессю.

50 гадоў таму амерыканец Чарльз Айгер упершыню дасягнуў хуткасці гуку на самалёце.

Сямён ПЛОЦ

© СВАБОДА Падпісны індэкс 63887 E-mail: edit@svaboda.minsk.by СВАБОДА ў Internet: http:\\www.gis.minsk.by Спасылка на газету СВАБОДА абавязковая Наклад 20.000 (першы завод — 32.460)
Нумар падпісаны ў друк 20.10.97 (15:00) Надрукавана на паліграфічнай фабрыцы «Чырвоная зорка» (г.Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3) ЛВ № 215 Заказ 368